

Vägledning i frågor om verklig huvudman

Sjunde upplagan

I denna sjunde upplaga har vägledningen utvecklats och förtydligats. Det handlar om avvikelserapporteringen till Bolagsverket. Det handlar också om frågan vad som gäller beträffande bolag vars aktier handlas på en MTF.

Öppen konsultation juni 2026

Innehållsförteckning

Verklig huvudman	5
Vad är en verklig huvudman?.....	5
Hur förhåller sig registerlagen till penningtvättslagen?.....	5
Bolagsverkets register över verkliga huvudmän	7
Inledning.....	7
Vad är felaktiga uppgifter?.....	7
Uppgiften i registret om vem som är verklig huvudman stämmer inte med verksamhetsutövarens utredning	7
I registret anges att verklig huvudman saknas, utredningen visar att verklig huvudman finns	7
Kunden har inte gjort en anmälan, utredningen visar att kunden borde gjort anmälan.....	7
Alternativ verklig huvudman ska inte anmälas	8
Särskilt om närståenderegeln.....	8
Särskilt om ideell förening.....	8
Hur kan verksamhetsutövaren agera när det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga?	9
Vad gäller vid uppföljningen?.....	10
I vilken omfattning kan verksamhetsutövare förlita sig på Bolagsverkets register?	10
Verklig huvudman för en fysisk person	10
Verklig huvudman för en juridisk person	12
Ska verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman alltid utses?.....	12
Vem bör utses som alternativ verklig huvudman?.....	13
Vad innebär undantaget i 3 kap. 8 § andra stycket för bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad?	14
Vad är en reglerad marknad inom EES?	15
Vad är en reglerad marknad utanför EES?	15
Måste alla aktierna vara upptagna till handel på en reglerad marknad?	16
Ska personer i politiskt utsatt ställning identifieras för ett bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad och för dotterföretag till sådana bolag?.....	16
Vad innebär undantaget i 3 kap. 8 a § från kravet på att utse alternativ verklig huvudman?	17
Omfattningen på undantaget.....	17
Riskbedömningen enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen	18
När kunden är ett statligt bolag	18
Hur omfattande ska en utredning om verklig huvudman vara?	19
Vad gäller vid svårgenomträngliga strukturer?.....	20
Riskbaserad utredning om verklig huvudman.....	20
Sökning i Bolagsverket register är ett minimikrav.....	20

Låg risk.....	21
Medel risk (normal risk)	21
Hög risk.....	21
Vad innebär presumtionsreglerna i 1 kap. 4–6 §§ registerlagen?	22
Verklig huvudman för en juridisk person på grund av direkt ägande eller kontroll	23
Vad innebär presumtionsreglerna?.....	23
Verklig huvudman på grund av indirekt ägande eller kontroll.....	24
Vad innebär presumtionsregeln?	24
Metoder för att beräkna verkligt huvudmannaskap vid indirekt ägande eller kontroll	28
Mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled.....	28
Associationsrättslig metod	31
Matematisk metod	33
Vad innebär kontroll tillsammans med närstående?	34
Hur utövas den yttersta kontrollen i juridiska personer som inte är aktiebolag?	34
Hur utreds verklig huvudman för en stiftelse?.....	34
Hur utreds verklig huvudman för en trust?.....	35
Hur utreds verklig huvudman för ett handelsbolag eller kommanditbolag?.....	36
Hur utreds verklig huvudman i en förening?	36
Hur utreds verklig huvudman för en filial?.....	36
Hur utreds verklig huvudman för svenska myndigheter?	37
Hur utreds verklig huvudman för svenska statliga bolag?	37
Hur utreds verklig huvudman för svenska kommuner och regioner?	38
Hur utreds verklig huvudman för svenska kommunala bolag?	38
Hur utreds verklig huvudman för utländska ambassader i Sverige?.....	39
Hur kontrolleras en verklig huvudmans identitet?	39
Hur kontrolleras en alternativ verklig huvudmans identitet?	40
När kunden är en utländsk juridisk person	41
Hur kan uppgifter om verklig huvudman hållas uppdaterade?	41
Måste affärsförbindelsen avbrytas om uppgifterna om verklig huvudman på en befintlig kund inte kan uppdateras?	42

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen är branschgemensam. Den är relevant för alla verksamhetsutövare, om inte annat anges. Vägledningen ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

I denna del av vägledningen hänvisas till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen), lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän (registerlagen), Finansinspektionens föreskrifter (2017:11) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna) samt till Europeiska bankmyndighetens (Eba) riktlinjer EBA/2021/02 för kundkännedom och de faktorer som kreditinstitut och finansiella institut bör beakta vid bedömning av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som förknippas med enskilda affärsförbindelser och enstaka transaktioner (riktlinjer för riskfaktorer avseende penningtvätt och finansiering av terrorism) enligt direktiv (EU) 2015/849 (Eba:s riktlinjer för riskfaktorer).

I denna sjunde upplaga har vägledningen utvecklats och förtydligats. Det handlar om avvikelserapporteringen till Bolagsverket. Det handlar också om frågan vad som gäller beträffande bolag vars aktier handlas på en MTF.

Verklig huvudman¹

Vad är en verklig huvudman?

Vad som avses med verklig huvudman framgår i 1 kap. 3–7 §§ registerlagen. En verklig huvudman är den eller de personer som ytterst äger eller kontrollerar exempelvis ett företag eller en förening. En verklig huvudman kan också vara den eller de personer till vars förmån någon annan handlar eller som drar nytta av att någon annan agerar åt dem.

Se också [Bolagsverkets hemsida](#)

Hur förhåller sig registerlagen till penningtvättslagen?

Bestämmelser om verklig huvudman finns både i penningtvättslagen och i registerlagen. Syftet med tabellen nedan är att visa vilka huvudsakliga skillnader som finns mellan de två lagarna.

Några saker att särskilt notera:

- Även om en juridisk person är undantagen från skyldigheten att registrera verklig huvudman i Bolagsverkets register, är verksamhetsutövaren skyldig enligt penningtvättslagen att utreda verklig huvudman om sådan finns och annars utse alternativ verklig huvudman (med vissa undantag, se tabellen nedan).
- En juridisk person som saknar verklig huvudman ska (med vissa undantag) anmäla detta förhållande till Bolagsverkets register. Det innebär dock inte att verksamhetsutövarens utredningsskyldighet enligt penningtvättslagen upphör. Det betyder att även om registeruppgiften anger att någon verklig huvudman inte finns, ska verksamhetsutövaren riskbaserat utreda om det finns någon verklig huvudman. Det riskbaserade förhållningssättet innebär emellertid att verksamhetsutövaren kan göra bedömningen att det går att förlita sig på uppgiften i registret. När verklig huvudman saknas ska verksamhetsutövaren utse alternativ verklig huvudman, om inte undantagen i 3 kap. 8 § andra stycket eller 3 kap. 8 a § penningtvättslagen är tillämpliga.
- Även om verksamhetsutövaren inte är skyldig att utreda verklig huvudman (när det finns undantag), finns det inget hinder mot att utreda och dokumentera vem som ändå ska anses utöva kontroll över kunden och beakta utfallet av en sådan utredning vid riskbedömningen av kunden enligt penningtvättslagen, förutsatt att reglerna om behandling av personuppgifter i penningtvättslagen och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 (GDPR) beaktas. Se också vägledningen om behandling av personuppgifter.

¹ Se också avsnitt 7.1.4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Tabell skillnader mellan registerlagen och penningtvättslagen

Registerlagen	Penningtvättslagen
Lagen riktar sig, med vissa undantag, till alla juridiska personer.	Lagen riktar sig endast till sådana fysiska och juridiska personer som bedriver verksamhet som omfattas av penningtvättslagen (se 1 kap. 2 § penningtvättslagen).
Reglerna utgår inte från ett riskbaserat förhållningssätt (prop. 2016/17:173 s. 446).	Reglerna utgår från ett riskbaserat förhållningssätt.
Kravet på registrering syftar till att skapa transparens och öppenhet i de juridiska personerna och på så sätt förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism.	Kravet på åtgärder för kundkännedom syftar till att verksamhetsutövare ska känna sina kunder så väl att de förstår vilka risker som kunden kan förknippas med och därigenom motverka att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.
En juridisk person kan registrera att denne saknar verklig huvudman.	Verksamhetsutövare måste identifiera en verklig huvudman. Om verklig huvudman saknas måste alternativ verklig huvudman utses, om inte undantagen i 3 kap. 8 § andra stycket eller 3 kap. 8 a § penningtvättslagen är tillämpliga.
<p>Flera juridiska personer undantas från kravet på registrering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Staten • Regioner och kommuner • Kommunalförbund • Juridiska personer över vilka staten, regioner, kommuner och kommunalförbund, var för sig eller tillsammans, har ett direkt eller indirekt bestämmande inflytande • Aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES eller motsvarande marknad utanför EES (noterade bolag) och dotterföretag till sådana bolag • Dödsbon • Konkursbon 	<p>Endast när kunden är ett aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES eller motsvarande marknad utanför EES (noterade bolag) eller ett dotterföretag till ett sådant bolag finns det undantag från kravet på att utreda verklig huvudman och alternativ verklig huvudman (se mer i avsnittet nedan, ska verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman alltid utses?).</p> <p>När kunden är staten, en region, en kommun eller ett kommunalförbund (prop. 2019/20:14 s. 38) anses verklig huvudman inte finnas. Det innebär att alternativ verklig huvudman ska utses, om inte undantaget i 3 kap. 8 a § penningtvättslagen är tillämpligt.</p>

Bolagsverkets register över verkliga huvudmän

Inledning

Enligt 3 kap. 8 § första stycket penningtvättslagen ska verksamhetsutövarens utredning om kunden har en verklig huvudman *åtminstone* avse sökning i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän. Detta är alltså ett obligatoriskt minimikrav i utredningen av vem som är verklig huvudman.

Enligt 3 kap. 5 § registerlagen ska verksamhetsutövare som använder Bolagsverkets register över verkliga huvudmän anmäla till Bolagsverket om det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga. En anmälan ska också göras om en registreringskyldig juridisk person inte har gjort en anmälan inom den tid som anges i 2 kap. 3 eller 4 § registerlagen.

Kravet på att rapportera avvikelser till Bolagsverket gäller oavsett risken med kunden. Vid låg risk kan det dock vara tillräckligt att kontrollera verklig huvudman mot registret. Eftersom någon annan utredning normalt sett då inte görs, kommer eventuella felaktigheter/avvikelser upptäckas mer sällan än i de fall annan utredning också vidtas.

Vad är felaktiga uppgifter?

Här beskrivs några situationer när det kan finnas anledning att misstänka att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är felaktiga, men även några fall där det typiskt sett inte finns anledning att misstänka felaktigheter. Beskrivningen är inte uttömmande.

Uppgiften i registret om vem som är verklig huvudman stämmer inte med verksamhetsutövarens utredning

Det kan finnas anledning att misstänka att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är felaktiga när de uppgifter som kunden lämnar till verksamhetsutövaren om verklig huvudman inte överensstämmer med de uppgifter som finns i registret eller när verksamhetsutövarens utredning på annat sätt ger anledning att misstänka att uppgifterna i registret om vem som är verklig huvudman är felaktiga.

I vissa fall kan det finnas anledning att misstänka att den som anges i registret är en s.k. målvakt. I andra fall kan felaktigheten bero på att kunden felaktigt uppfattat någon som verklig huvudman, vilket också kan ha medfört att kunden har anmält flera personer som verklig huvudman, trots att alla inte är det. Felaktigheten kan också bero på att uppgifterna i registret är inaktuella.

I registret anges att verklig huvudman saknas, utredningen visar att verklig huvudman finns

Det kan finnas anledning att misstänka att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är felaktiga när kunden har registrerat att den saknar verklig huvudman, men verksamhetsutövarens utredning visar att kunden har verklig huvudman.

Kunden har inte gjort en anmälan, utredningen visar att kunden borde gjort anmälan

Det kan finnas anledning att misstänka att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är felaktiga när kunden inte har gjort en anmälan om verklig huvudman till registret, men verksamhetsutövarens utredning visar att kunden borde ha gjort det.

För juridiska personer som registreras av en annan myndighet än Bolagsverket, såsom stiftelser eller samfällighetsföreningar, gäller att de ska göra en anmälan om verklig huvudman till Bolagsverket senast fyra veckor från det att den juridiska personen registrerats av registreringsmyndigheten. Det gäller

VÄGLEDNING VERKLIG HUVUDMAN

alltså en frist om fyra veckor från det att personen registrerades (2 kap. 3 § registerlagen och prop. 2021/22:251 s. 132). Under den tiden är avsaknad av anmälan inte en felaktighet. Det kan framhållas att motsvarande tidsfrist inte gäller för verksamhetsutövare att utreda verklig huvudman för kunden.

En juridisk person som har Bolagsverket som behörig registreringsmyndighet ska däremot göra en anmälan av uppgifter om verklig huvudman samtidigt som den juridiska personen anmäler sig för registrering. Det gäller bl.a. aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar (2 kap. 3 § registerlagen och prop. 2021/22:251 s. 132).

Se också om tidsfrister för ideella föreningar i avsnittet nedan, särskilt om ideell förening.

Här bör också bestämmelsen i 2 kap. 8 § registerlagen noteras. Enligt den bestämmelsen gäller inte kravet på registrering om uppgifter om verklig huvudman i en juridisk person eller trust har anmälts i ett centralt register över verkliga huvudmän i en annan stat inom EES. Det innebär att en utländsk juridisk person med hemvist inom EES som bedriver verksamhet i Sverige inte behöver anmäla verklig huvudman i Bolagsverkets register, om den juridiska personen har anmält sin verkliga huvudman i ett centralt register i en annan stat inom EES. När uppgifter saknas i dessa fall är det alltså inte en felaktighet.

Alternativ verklig huvudman ska inte anmälas

Alternativ verklig huvudman ska inte anmälas till registret över verkliga huvudmän. I de fall kunden – helt korrekt – har anmält att verklig huvudman saknas och verksamhetsutövaren utser alternativ verklig huvudman, ska verksamhetsutövaren inte anmäla det till Bolagsverket som en felaktighet.

Särskilt om närståenderegeln

Enligt 1 kap. 5 § registerlagen ska en fysisk person antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon tillsammans med en eller flera närstående kan kontrollera en juridisk person på det sätt som följer av 1 kap. 4 § registerlagen. Med närstående avses make, registrerad partner, sambo, barn och deras make, registrerade partner eller sambo samt föräldrar.

En juridisk person ska anmäla den sammanräknade kontrollen för närstående till registret över verkliga huvudmän. Det innebär som exempel att om två sambor samt deras barn och dennes make äger 25 procent var i ett bolag, ska det för varje person registreras ett innehav om 100 procent. Att det i detta fall kommer framgå av registret att fyra personer äger 100 procent var i bolaget är därmed inte en felaktighet.

Särskilt om ideell förening

Det är ovanligt att en ideell förening anses ha någon verklig huvudman. Om varje medlem i en ideell förening har en röst på föreningsstämman, vilket är det normala, anses ideella föreningar med fler än tre medlemmar inte ha någon verklig huvudman (prop. 2016/17:173 s. 449). En uppgift om att en verklig huvudman saknas behöver inte anmälas för registrering (2 kap. 4 § registerlagen).

I de undantagsfall en ideell förening har en verklig huvudman är föreningen skyldig att anmäla detta till registret, enligt vad som följer av 2 kap. 4 § registerlagen. Det kan därför vara en felaktighet om föreningen har en verklig huvudman utan att ha anmält detta förhållande.

När kunden är en ideell förening som har verklig huvudman och fråga uppstår om det finns anledning att misstänka att en uppgift i registret är felaktig bör följande beaktas. För en ideell förening eller annan

juridisk person som inte omfattas av ett krav på registrering av grundläggande information om den juridiska personen gäller kravet på registrering först när en uppgift om verklig huvudman lämnas till en verksamhetsutövare med anledning av åtgärder för kundkännedom. En anmälan för registrering i registret över verkliga huvudmän ska göras inom fyra veckor från det att uppgiften lämnades till verksamhetsutövaren med undantag, som nämnts, för det fall verklig huvudman saknas (2 kap. 4 § registerlagen). Under den tiden är avsaknaden av en anmälan alltså inte en felaktighet. Det kan framhållas att motsvarande tidsfrist inte gäller för verksamhetsutövare att utreda verklig huvudman för kunden.

Vidare bör beaktas att juridiska personer som omfattas av 2 kap. 6 § registerlagen, t.ex. en ideell förening som har ett politiskt, religiöst eller kulturellt ändamål eller annat sådant ändamål, inte behöver ange namnet på fysiska personer som är medlemmar om en sådan anmälan medför att medlemmens åskådning i något av nämnda hänseenden blir känd. Detsamma gäller för trossamfund som inte registreras i handelsregistret. Det innebär att det i dessa fall inte är en felaktighet när namnet på verklig huvudman saknas i registret.

Undantag från skyldigheten att anmäla uppgifter om verklig huvudman gäller också när en anmälan annars skulle resultera i att "känsliga personuppgifter" enligt EU:s dataskyddsförordning (GDPR) röjs.

Det kan framhållas att det inte finns något undantag i penningtvättslagen för verksamhetsutövare att utreda verklig huvudman när kunden omfattas av 2 kap. 6 § registerlagen. Verklig huvudman ska alltså utredas och identifieras även i dessa fall enligt 3 kap. 8 § penningtvättslagen.

Hur kan verksamhetsutövaren agera när det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga?

Det är kunden som ska anmäla uppgifter för registrering i registret över verkliga huvudmän. När det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga kan verksamhetsutövaren kontakta kunden i syfte att utreda varför kunden och verksamhetsutövaren har olika uppgifter kring verklig huvudman. Det finns dock inte någon skyldighet att kontakta kunden innan anmälan görs till Bolagsverket. Verksamhetsutövaren kan också uppmana kunden att agera, dvs. i förekommande fall antingen anmäla verklig huvudman eller ändra, t.ex. uppdatera, uppgifterna i registret. Verksamhetsutövaren bör därefter kunna avvakta något för att se om en anmälan eller ändring görs. Om ingen anmälan eller ändring görs, ska felaktigheten anmälas till Bolagsverket enligt 3 kap. 5 § registerlagen. Verksamhetsutövaren har inte något uppföljningsansvar, dvs. inte någon skyldighet att tillse att kunden gör en anmälan eller ändring.

När det gäller avvikelserapporteringen kan nämnas att det inte finns något krav på att anmäla en avvikelse flera gånger. Om det t.ex. i uppföljningen av kundkännedomen visar sig att en tidigare rapporterad avvikelse kvarstår, behöver avvikelsen alltså inte rapporteras igen till Bolagsverket. Det räcker också med en rapport per kund. Att kunden har flera engagemang hos verksamhetsutövaren innebär alltså inte att det behöver lämnas flera avvikelserapporter.

När uppgifter saknas i registret, när kunden har registrerat att den saknar verklig huvudman trots att sådan finns eller när uppgiften i registret om vem som är verklig huvudman inte stämmer, kan det tyda på att kunden saknar kunskap kring de regelverk som kunden måste följa, men det kan också bero på att kunden vill undanhålla uppgifter. Felaktigheter i registret är sådant som kan påverka riskbedömningen av kunden.

Att det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga behöver dock inte innebära att risken med kunden inte kan hanteras. Så länge som risken kan hanteras kan affärsförbindelsen ingås. En pågående affärsförbindelse kan också upprätthållas när felaktigheten upptäcks i uppföljningen, så länge som risken kan hanteras. Är det däremot fråga om att s.k. målvakter har registrerats som verklig huvudman eller en kund som på annat sätt vill undanhålla uppgifter, kan bedömningen bli en annan.

Vad gäller vid uppföljningen?

Enligt 3 kap. 13 § penningtvättslagen ska pågående affärsförbindelser löpande och vid behov följas upp i syfte att bl.a. säkerställa att kännedomen om kunden enligt 3 kap. 8 § penningtvättslagen är aktuell. Det bör innebära att kravet på att kontrollera uppgifter om verklig huvudman i registret över verkliga huvudmän även gäller i uppföljningen. I uppföljningen kan det t.ex. visa sig att uppgifterna i registret är inaktuella.

Vid låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism kan det, på samma sätt som vid den inledande kontrollen, vara tillräckligt att göra en kontroll mot registret. När risken är annat än låg bör normalt sett ytterligare åtgärder vidtas, på motsvarande sätt som vid den inledande kontrollen av kunden, t.ex. kan frågor behöva ställas till kunden.

I vilken omfattning kan verksamhetsutövare förlita sig på Bolagsverkets register?

Det är inte helt klart när och under vilka förutsättningar som verksamhetsutövare kan förlita sig på Bolagsverkets register över verkliga huvudmän.

I vissa fall kan det vara tillräckligt att förlita sig på registret över verkliga huvudmän, men det är inte alltid en tillräcklig åtgärd för att uppfylla kravet på identifiering av den verkliga huvudmannen (prop. 2016/17:173 s. 242). Enligt Finansinspektionen innebär det riskbaserade förhållningssättet att verksamhetsutövare inte alltid kan förlita sig enbart på registret över verkliga huvudmän, utan omfattningen av åtgärderna bestäms utifrån risken för penningtvätt och finansiering av terrorism (Finansinspektionens beslutspromemoria, FI Dnr 16–2467 s. 21).

Verksamhetsutövaren måste alltså riskbaserat avgöra när ytterligare åtgärder behöver vidtas för att utreda kundens verkliga huvudman. Se avsnittet nedan, riskbaserad utredning om verklig huvudman, för vägledning kring de åtgärder som kan vidtas beroende på den bedömda risken.

Registret över verkliga huvudmän kan användas som en riskindikator genom att det där flaggas upp när Bolagsverket fått information om att en uppgift om verklig huvudman för en juridisk person inte är korrekt.

Verklig huvudman för en fysisk person

Registerlagen tillämpas på juridiska personer (1 kap. 2 § punkterna 1 och 2 registerlagen). Registerlagen tillämpas också på fysiska personer med hemvist i Sverige som driver verksamhet som avser förvaltning av en trust och fysiska personer med hemvist i utlandet som driver verksamhet i Sverige som avser förvaltning av en trust (1 kap. 2 § punkterna 3 och 4 registerlagen). Andra fysiska personer än de som nämnts omfattas inte av kravet på registrering. De kan dock ha verklig huvudman enligt definitionen i 1 kap. 3 § första stycket punkten 2 registerlagen.

Enligt 1 kap. 3 § första stycket punkten 2 registerlagen avses med verklig huvudman *en fysisk person till vars förmån någon annan handlar*. Personer som är verkliga huvudmän enligt denna definition kännetecknas av att de drar nytta av eller åtnjuter förmåner från någon annans handlande. Det kan avse förmånstagare till stiftelser, trustar eller andra liknande juridiska konstruktioner samt livförsäkringar och andra liknande tjänster. Definitionen omfattar även s.k. bulvanfall, som innebär att en person agerar för annans räkning utan att detta är synligt genom fullmakt eller liknande (prop. 2016/17:173 s. 563).²

Detta avsnitt handlar om kunder som är fysiska personer och som inte omfattas av registreringskyldighet enligt registerlagen.

När kunden är en fysisk person och agerar för egen räkning finns det inte någon verklig huvudman. Om det finns något som tyder på att kunden handlar för någon annans räkning, dvs. till förmån för någon annan, måste detta följas upp så att det inte är fråga om ett bulvan- eller målvaktsupplägg.

Kunden kan driva enskild näringsverksamhet/enskild firma. En enskild firma är inte en juridisk person, varför det inte blir aktuellt att utreda verklig huvudman genom ägande eller kontroll enligt 1 kap. 3 § första stycket punkten 1 registerlagen. En enskild firma är en verksamhet som en privatperson driver. Personen agerar för egen räkning och är inte verklig huvudman till sin verksamhet. Även när kunden driver en enskild firma ska tecken på att kunden agerar för någon annans räkning utredas för att säkerställa att det inte är fråga om ett bulvan- eller målvaktsupplägg.

Den som driver en enskild firma kan ha avtal med och andra kopplingar till andra personer. Det innebär inte att de blir verkliga huvudmän till den som driver den enskilda firman (se ovan om bulvan- och målvaktsupplägg). Däremot kan kopplingarna komma att beaktas inom ramen för riskbedömningen av kunden.

Uppstår en misstanke om att en kund inte agerar för egen räkning, måste åtgärder alltså vidtas. Det kan vara att ytterligare frågor ställs till kunden eller att sökningar görs i öppna källor.

Verksamhetsutövaren bör vara uppmärksam på tecken som kan tyda på att kunden handlar för någon annans räkning t.ex.;

- att kunden inte kan redogöra för syftet med de produkter och tjänster som efterfrågas,
- att kundens svar på kundkännedomfrågor verkar inrepeterade eller att personen talar efter ett manus,
- att det finns andra fysiska personer i närheten som verkar bevaka kunden, eller
- att kunden får in pengar på sitt konto som direkt överförs till någon annans konto eller tas ut i kontanter.

Det förekommer att det i avtalsvillkoren för finansiella tjänster och produkter anges att produkten eller tjänsten endast får användas för kundens egen räkning. Att använda tjänsten eller produkten för att agera för någon annans räkning, kan innebära att kunden bryter mot avtalsvillkoren.

² Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism har tagit fram en [informationsfolder om varningssignaler kopplade till målvakter](#).

Att en kund företräds av någon annan ska inte sammanblandas med verkligt huvudmannaskap. Kunden kan företrädas av legala ställföreträdare eller ombud, t.ex. vårdnadshavare, förmyndare, god man, förvaltare eller fullmaktshavare. En ställföreträdare för kunden är inte att anse som verklig huvudman för kunden i sin egenskap av ställföreträdare.

I 3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna anges hur identiteten på en *företrädare* som är god man eller förvaltare ska kontrolleras. I 3 kap. 3 § penningtvättsföreskrifterna anges hur identiteten på en *företrädare* som inte är god man eller förvaltare ska kontrolleras. Av Finansinspektionens beslutspromemoria till penningtvättsföreskrifterna framgår att kontrollen av företrädare som inte är god man eller förvaltare kan avse fullmakt eller personbevis som utvisar föräldraskap (FI Dnr 16–2467 s. 18). I 3 kap. 8 § penningtvättsföreskrifterna anges hur identiteten på en verklig huvudman ska kontrolleras.

Verklig huvudman för en juridisk person

Ska verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman alltid utses?

En verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman ska alltid utses, utom i de fall det finns undantag.

Enligt 3 kap. 8 § första stycket penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare utreda om kunden har en verklig huvudman. Om det står klart att kunden inte har en verklig huvudman eller när det finns anledning att anta att den person som har identifierats som verklig huvudman inte är den verkliga huvudmannen, ska alternativ verklig huvudman utses enligt tredje stycket i samma bestämmelse. Alternativ verklig huvudman är kundens styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare.

Enligt 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen gäller inte kravet på att utreda och utse verklig huvudman när kunden är ett bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller ett dotterföretag till ett sådant bolag.

3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen nämner inte huruvida alternativ verklig huvudman ska utses i dessa fall. Tolkningen är dock att när verklig huvudman inte behöver utredas, finns det inte heller något krav på att utse alternativ verklig huvudman. Enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen gäller kravet på att utse alternativ verklig huvudman om det – efter att åtgärder vidtagits för att utreda verklig huvudman enligt bestämmelsens första stycke – står klart att kunden inte har en verklig huvudman. Det gäller också om det finns anledning att anta att den person som har identifierats som verklig huvudman enligt bestämmelsens första stycke inte är den verkliga huvudmannen. När det, enligt bestämmelsens andra stycke, inte finns något krav på att utreda och identifiera verklig huvudman enligt första stycket är tolkningen att det inte heller finns något krav på att utse en alternativ verklig huvudman enligt tredje stycket, som hänvisar till bestämmelsens första stycke.

Staten, regioner, kommuner och kommunalförbund anses inte ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över dessa (jfr prop. 2016/17:173 s. 449). Det betyder att verklig huvudman inte utreds i dessa fall, utan att alternativ verklig huvudman utses. Att verklig huvudman inte utreds i dessa fall grundar sig alltså inte på ett undantag från skyldigheten att utse en verklig huvudman, utan på att det inte finns någon verklig huvudman.

Enligt 3 kap. 8 a § penningtvättslagen gäller dock inte kravet på att utse alternativ verklig huvudman om den risk som kan förknippas med kunden bedöms som låg.

Vem bör utses som alternativ verklig huvudman?

Alternativ verklig huvudman är, enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen, kundens styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare

Vem eller vilka som ska utses som alternativ verklig huvudman får avgöras av förhållandena i det enskilda fallet och grundas på en bedömning av vem som kan utöva mest kontroll över den juridiska personen (prop. 2016/17:173 s. 243).

Detta avsnitt handlar om när kunden har en verkställande direktör (vd) och styrelse. Resonemangen kan ha relevans också när det är fråga om motsvarande befattningshavare.

I många fall ställs frågan till kunden om vem som utövar mest kontroll över den juridiska personen (kunden). Det finns dock inte något krav på att ställa frågan till kunden. Verksamhetsutövaren bör, oavsett om kunden tillfrågas, riskbaserat bedöma de uppgifter som inhämtas. Bedömningen kan komma att ändras inom ramen för uppföljningen av affärsförbindelsen.

Det kan vara flera faktorer som spelar in vid bedömningen av vem som utövar mest kontroll och det kan ofta bli fråga om en helhetsbedömning. I det följande anges några olika faktorer och förhållningssätt som kan vara relevanta för bedömningen. I vägledningen förespråkas inte någon faktor eller metod framför någon annan. Det är upp till verksamhetsutövaren att avgöra vilka omständigheter som kan vara lämpliga att beakta.

Följande faktorer kan vara relevanta för bedömningen av vem av vd och styrelseordföranden som utövar mest kontroll och som därmed bör utses till alternativ verklig huvudman.

- Om riskerna med kunden primärt är operativa (vd) eller strategiska (styrelseordföranden)
- Om någon, dvs. vd eller styrelseordföranden, har ägarandelar i kunden, men inte tillräckligt många andelar för att anses vara verklig huvudman.
- Om rollen, dvs. vd eller styrelseordföranden, innehas av en intern eller extern person.

Ett förhållningssätt (första punkten) för att bedöma vem som utövar mest kontroll kan vara att analysera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i kunden för att – om möjligt – bedöma om risken finns främst på operativ nivå (vd) eller på en mer strategisk nivå (styrelseordföranden). Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism primärt finns i verksamheten, vilket skulle kunna vara fallet om kunden är verksam i en bransch där risken bedöms som förhöjd, kan bedömningen bli att vd ska utses som alternativ verklig huvudman, eftersom risken då ofta är kopplad till beslut som tas i verksamheten, d.v.s. på vd-nivå eller lägre. Om risken däremot främst ligger i sådant som kundens ägar- och kontrollstruktur, kan bedömningen i stället bli att styrelseordföranden ska utses, eftersom det är ägarna som utser styrelsen. Det kan t.ex. vara fallet när det finns andra bolagstyper som trustar eller självägande stiftelser i ägarstrukturen.

Ett annat exempel (andra och tredje punkterna), kan vara att utse vd i de fall vd äger andelar i kunden, men inte tillräckligt många andelar för att vd ska anses vara verklig huvudman. Detta kan särskilt gälla om styrelseordföranden är en, i förhållande till den juridiska personen, i övrigt extern person. På motsvarande sätt kan styrelseordföranden utses om denne äger andelar i kunden, men inte tillräckligt många andelar för att anses vara verklig huvudman.

Ytterligare ett resonemang innebär att i första hand styrelseordföranden utses som alternativ verklig huvudman. Detta mot bakgrund av att det är ägarna som utser styrelsen, som i sin tur utser styrelseordföranden, om inte annat följer av bolagsordningen eller har beslutats av bolagsstämman. Samma resonemang kan dock tillämpas för att i stället i första hand utse vd, eftersom också vd utses av styrelsen.

Om det inte går att fastställa vem av vd eller styrelseordföranden som utövar mest kontroll i den juridiska personen, kan både vd och styrelseordföranden utses till alternativ verklig huvudman.

Verksamhetsutövaren bör ta fram interna instruktioner och rutiner för hur avväganden och bedömningen ska gå till.

Vad innebär undantaget i 3 kap. 8 § andra stycket för bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad?

Aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige eller inom EES eller på en motsvarande marknad utanför EES (noterade bolag) och dotterföretag till noterade bolag **behöver ska** inte anmäla uppgift om verkliga huvudmän för registrering till registret över verkliga huvudmän (1 kap. 2 § andra stycket punkten 2 registerlagen). Verksamhetsutövare behöver inte heller utreda om ett sådant bolag har en verklig huvudman (3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen).

Eftersom verklig huvudman inte **ska** utredas och identifieras, utses inte heller alternativ verklig huvudman enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen för dessa bolag, se avsnittet ovan, ska verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman alltid utses?

Skälet till undantaget är att bolag som är upptagna till handel på en reglerad marknad är föremål för regleringar som säkerställer transparens. En reglerad marknad är en marknad som omfattas av informationsskyldighet enligt unionsrätten eller av motsvarande internationella normer som anses säkerställa tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande (prop. 2016/17:173 s. 189 och 240).

Ett bolag kan vara upptaget till handel på flera reglerade marknader.

Även om det inte finns något krav på att utreda verklig huvudman för bolag som är noterade på en reglerad marknad eller deras dotterföretag, finns det inget hinder mot att utreda och dokumentera vem som utövar kontroll över bolaget/kunden. Det kan finnas situationer när verksamhetsutövaren riskbaserat bedömer att en utredning av ägande och kontroll är relevant för riskbedömningen av kunden. Detta förutsätter att reglerna om behandling av personuppgifter i penningtvättslagen och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 (GDPR) beaktas. Se också vägledningen om behandling av personuppgifter.

Undantaget gäller också för dotterföretag till noterade bolag. Med koncern, moderföretag och dotterföretag avses detsamma som i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) (prop. 2019/20:14 s. 24). Det är viktigt att utreda om ett företag faktiskt är ett dotterföretag enligt den bestämmelsen. Ett företag kan ägas av t.ex. tre börsnoterade bolag med lika stora delar, vilket sannolikt innebär att företaget inte är ett dotterföretag enligt bestämmelsen.

Vad är en reglerad marknad inom EES?

En reglerad marknad definieras i 1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden som ett multilateralt system inom EES som sammanför eller möjliggör sammanförande av ett flertal köp- och säljintressen i finansiella instrument från tredje part – regelmässigt, inom systemet och i enlighet med icke skönmässiga regler – så att det leder till ett kontrakt.

I värdepappersmarknadsregleringen finns två figurer, dels ”reglerad marknad”, dels den lättare reglerade handelsplattformen ”Multilateral Trading Facility” (MTF), som inte är en ”reglerad marknad” enligt registerlagen och penningtvättslagen. I Sverige finns (till skillnad från vad som gäller i övriga nordiska länder) en möjlighet att skilja mellan operatör och marknad.

Normalt sett drivs en reglerad marknad av en börs (i samma eller i separat juridisk person), men en börs kan även driva en MTF. En MTF är alltså reglerad men inte med lika höga krav som en ”reglerad marknad”. Ett exempel på de skilda lagkraven på de olika aktörerna är kraven på ”flaggning” av förändringar i ägandet. Är det fråga om en emittent på en reglerad marknad kan det uppstå en skyldighet att flagga. Någon sådan skyldighet finns inte för värdepapper som handlas på en MTF. Bedömningen är att det är just information och flaggning om ägare som är avgörande för om en marknad ska anses vara ”reglerad”. I förarbetena till bestämmelsen sägs att en reglerad marknad är en marknad som omfattas av informationsskyldighet enligt unionsrätten eller av motsvarande internationella normer som anses säkerställa tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande (prop. 2016/17:173 s. 189).

I Sverige är Nasdaq Stockholm och NGM Main Regulated reglerade marknader. Exempel på handelsplattformar i Sverige med svagare-lägre krav än vad som gäller på en reglerad marknad är Spotlight Stock Market och Nordic MTF. Regelverket innebär att ett och samma värdepapper kan komma att handlas på såväl en reglerad marknadsplats som på en MTF.

En MTF är alltså inte en ”reglerad marknad” enligt registerlagen och penningtvättslagen. Ett bolag vars aktier handlas endast på en MTF ska därför anmäla verklig huvudman till Bolagsverkets register över verkliga huvudmän och verksamhetsutövare ska utreda verklig huvudman när kunden är ett sådant bolag. Bolag vars aktier handlas både på en reglerad marknad och en MTF ska dock inte anmäla verklig huvudman till Bolagsverkets register och de är undantagna från verksamhetsutövares skyldighet att utreda verklig huvudman.

Vad är en reglerad marknad utanför EES?

Det finns inte någon gemensam lista inom EU eller någon liknande offentlig sammanställning där det framgår vilka marknader utanför EES som är att jämföra med en reglerad marknad inom EES.

För att en marknad ska vara jämförbar med en marknad inom EES ska den omfattas av normer som säkerställer tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande. Verksamhetsutövaren kan i sin utredning av detta utgå från marknadens s.k. rule book (andra benämningar kan förekomma), där det kan framgå om marknaden uppvisar likheter med marknader inom EES. Det kan t.ex. framgå vilken information som inhämtas om företaget och som offentliggörs samt om det sker någon uppföljning. Under förutsättning att regelverket för marknaden är sådant att verksamhetsutövaren utan särskilda åtgärder kan ta reda på vem som äger och kontrollerar företaget, är utgångspunkten att verklig huvudman inte behöver utredas avseende kunden (jfr prop. 2016/17:173 s. 240 och 242).

Utredningen kring öppenheten på en marknad utanför EES bör vara riskbaserad. Om landet där marknaden finns är upptaget på EU-kommissionens lista över högriskredjeländer, bör det innebära att utredningen behöver vara mer omfattande än annars. Om utredningen visar att det finns tveksamheter kring öppenhet och transparens på den aktuella marknaden, t.ex. kring vilken information som offentliggörs eller att marknaden i övrigt inte omfattas av en tillfredsställande reglering, kan det finnas anledning att inte tillämpa undantaget utan i stället utreda verklig huvudman. Motsatsvis bedöms utredningen kunna vara mindre omfattande om marknaden finns i ett land som verksamhetsutövaren har bedömt vara förknippat med medel (normal) eller lägre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Måste alla aktierna vara upptagna till handel på en reglerad marknad?

Avgörande för om undantaget för bolag som är noterade på en reglerad marknad i 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen kan tillämpas är att företaget omfattas av regler kring öppenhet och transparens beträffande information om ägande. Det är alltså transparensen som avgör, inte hur många av kundens aktier som är upptagna till handel på marknaden. Det innebär att så länge som aktieägarandet i kundbolaget omfattas av reglerna om öppenhet och transparens, saknar det betydelse för tillämpningen av undantaget hur stor andel av aktierna som är upptagna till handel.

Ska personer i politiskt utsatt ställning identifieras för ett bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad och för dotterföretag till sådana bolag?

Kravet på att utreda verklig huvudman gäller inte när kunden är ett bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad (noterat bolag) eller ett dotterföretag till ett sådant bolag (3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen). Det bedöms därmed inte heller finnas något krav på verksamhetsutövaren att aktivt bedöma om det finns en person i politiskt utsatt ställning, PEP, i ägar- och kontrollstrukturen för ett noterat bolag eller i ett dotterföretag till ett sådant bolag. Det innebär att en person som är PEP och som skulle ha utsetts som verklig huvudman för det fall undantaget från skyldigheten att utreda verklig huvudman inte hade gällt, i regel inte kommer att identifieras och därmed inte heller inverka på riskbedömningen av kunden.

Om det ändå skulle komma till verksamhetsutövarens kännedom att det finns en PEP i ägar- och kontrollstrukturen, bör verksamhetsutövaren göra en riskbaserad bedömning av förhållandena i det enskilda fallet för att hantera riskerna.

Bedömningen är alltså riskstyrd och inte regelstyrd. Det innebär att åtgärder inte vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen, utan utifrån en riskbaserad ansats. Verksamhetsutövaren är fri att göra en bedömning i varje enskilt fall av vilken inverkan som en PEP ska ha på den risk som är förknippad med kundrelationen och vilka åtgärder som bör vidtas. Däremot kan det i praktiken bli så att de faktorer som påverkar riskbedömningen när bedömningen är regelstyrd också påverkar den mer fria bedömningen och de åtgärder som vidtas.

Exempel på faktorer som kan påverka bedömningen av vilka åtgärder som bör vidtas och i vilken omfattning:

- Hur stort inflytande som personen har i kunden, t.ex. om personen utövar kontroll genom sitt innehav av andelar och samtidigt ingår i styrelsen eller om det är en passiv ägare
- Risken som är förknippad med den aktuella produkten eller tjänsten
- Personens geografiska kopplingar
- Vilken bransch kunden är verksam i

- Bedömd risk förknippad med en viss typ av PEP
- Vilken position personen har i företaget.

Det kan vara lämpligt att behandla verksamhetsutövarens hantering av denna fråga i interna instruktioner och rutiner.

Vad innebär undantaget i 3 kap. 8 a § från kravet på att utse alternativ verklig huvudman?

Omfattningen på undantaget

Staten, regioner, kommuner och kommunalförbund anses inte ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över dessa (jfr prop. 2016/17:173 s. 449). För dessa utses därför alternativ verklig huvudman.

Enligt 3 kap. 8 a § penningtvättslagen gäller dock inte kravet på att utse alternativ verklig huvudman när kunden är en stat, en region, en kommun eller motsvarande och den risk som kan förknippas med kunden enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg.

Begreppet "motsvarande" omfattar svenska kommunalförbund och motsvarande utländska offentlig-rättsliga juridiska personer (prop. 2019/20:14 s. 38).

I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2019/20:14 s. 26) motiveras undantagsmöjligheten när kunden är en stat, en region, en kommun eller motsvarande på följande sätt: *Om det står klart att en kund som är en juridisk person inte har en verklig huvudman, ska i stället den som är styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare (alternativ verklig huvudman) anses vara verklig huvudman (3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen). Bestämmelsen genomför regler i fjärde penningtvättsdirektivet (artikel 3.6 a ii). Det svenska kravet på att utse en alternativ huvudman – som omfattar privaträttsliga och offentligrättsliga juridiska personer – går emellertid utöver direktivet, som innebär att en alternativ verklig huvudman ska utses för privaträttsliga juridiska personer ("företagsenheter"). Kravet på att utse alternativa verkliga huvudmän är ett uttryck för att en juridisk person som är organiserad på ett sådant sätt att en verklig huvudman som avses i 1 kap. 3 och 4 §§ registerlagen saknas i stället får anses "kontrolleras" av den alternativa verkliga huvudmannen (se prop. 2016/17:173 s. 243). Samtidigt framstår det i grunden som ett främmande synsätt att en fysisk person kan kontrollera en offentligrättslig juridisk person. I fråga om svenska offentligrättsliga juridiska personer kommer det till uttryck i 1 kap. 2 § andra stycket 1 registerlagen. En alternativ verklig huvudman i en offentligrättslig juridisk person är inte sällan en person i politiskt utsatt ställning. Det innebär att det svenska kravet på att utse en alternativ huvudman för kunder som är offentligrättsliga juridiska personer kan medföra att verksamhetsutövaren behöver vidta särskilda åtgärder för kundkännedom (3 kap. 19 § penningtvättslagen). Samtidigt kan den omständigheten att kunden är en offentligrättslig juridisk person tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg (2 kap. 4 § penningtvättslagen), vilket i sin tur motiverar förenklade åtgärder för kundkännedom. Det innebär sammanfattningsvis att särskilda åtgärder för kundkännedom kan aktualiseras, trots att den risk som kan förknippas med kunden bedöms som låg.*

Det kan konstateras att även en alternativ verklig huvudman i ett statligt bolag är en person i politiskt utsatt ställning (1 kap. 9 § punkten 7 penningtvättslagen) och även den omständigheten att kunden är ett statligt bolag (ett bolag över vilket staten utövar bestämmande inflytande) kan tyda på att risken

är låg enligt 2 kap. 4 § penningtvättslagen. Till skillnad från bestämmelsen i 2 kap. 4 § nämner dock bestämmelsen i 3 kap. 8 a § penningtvättslagen inte de statliga och kommunala bolagen. Statliga och kommunala bolag är privaträttsliga juridiska personer, till skillnad från de offentligrättsliga juridiska personer som förarbetsuttalandena tar sikte på.

Mot bakgrund av det som framgår av lagtext och förarbeten är tolkningen att alternativ verklig huvudman ska utses för de statliga och kommunala bolagen, även när risken enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen är låg. Det gäller oavsett hur stort inflytande som staten eller kommunen har i bolaget. Se avsnittet nedan, när kunden är ett statligt bolag, för vägledning kring en riskbaserad hantering i dessa situationer.

Riskbedömningen enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen

En förutsättning för att kunna tillämpa undantaget i 3 kap. 8 a § penningtvättslagen från kravet på att utse alternativ verklig huvudman är att risken som kan förknippas med kunden enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg. Riskbedömningen som görs för att avgöra huruvida undantaget i 3 kap. 8 a § kan tillämpas skiljer sig därmed inte från andra fall när kunden ska riskbedömas. Riskbedömningen enligt 2 kap. 3 § innebär att en sammanvägning görs av flera faktorer.

Att kunden är en stat, region, kommun eller motsvarande är, enligt 2 kap. 4 § punkten 1 penningtvättslagen, en omständighet som kan tyda på att risken är låg. Sammanvägt med andra faktorer, såsom produkt och tjänst, kan bedömningen enligt 2 kap. 3 § dock bli att risken med kunden inte kan anses vara låg, vilket innebär att undantaget från kravet på att utse alternativ verklig huvudman inte kan tillämpas.

När produkten t.ex. är tjänstepensionsförsäkring, medför det i regel att risken med kunden enligt 2 kap. 3 § bedöms som låg, under förutsättning att det inte finns några andra faktorer som medför förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

När kunden är ett statligt bolag

Staten anses inte ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över staten (jfr prop. 2016/17:173 s. 449). Ett statligt bolag kan däremot ha verklig huvudman, när staten inte är helägare eller majoritetsägare i bolaget.

När staten är helägare eller majoritetsägare i bolaget och det statliga bolaget därmed inte har en verklig huvudman, ska alternativ verklig huvudman utses enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen, såvida inte utredningen visar att någon annan än staten ytterst kontrollerar bolaget. Som framgått ovan är tolkningen att möjligheten att göra undantag från denna skyldighet enligt 3 kap. 8 a § penningtvättslagen inte är tillämplig i dessa fall.

Styrelseordförande och verkställande direktör i ett statsägt företag, dvs. den som utses till alternativ verklig huvudman, ingår i företagets förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan. Den verkliga huvudmannen är därför per definition person i politiskt utsatt ställning, s.k. PEP, (1 kap. 8 § punkten 5 och 9 § punkten 7 penningtvättslagen). Det innebär att särskilda åtgärder för kundkännedom ska vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen när kunden är ett statligt bolag, samtidigt som den omständigheten att kunden är en juridisk person över vilken en stat har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande är en omständighet som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg enligt 2 kap. 4 § penningtvättslagen.

Penningtvättsregelverket är riskbaserat. Det betyder att 3 kap. 19 § penningtvättslagen ska kunna tillämpas utifrån ett riskbaserat förhållningssätt och att omfattningen på de åtgärder som vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen kan anpassas efter risken i det enskilda fallet. Om risken med kunden (bolaget) enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg, innebär det att åtgärder kan vidtas på en mindre omfattande nivå. Verksamhetsutövaren ska enligt 3 kap. 19 § punkten 1 vidta "lämpliga åtgärder" för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer. Det kan t.ex. innebära att efterforskning av medlens ursprung kan inskränkas till en fråga till kunden. Den skärpta uppföljningen och övervakningen enligt punkten 2 i bestämmelsen bör också kunna anpassas efter risken, vilket bl.a. innebär att uppföljningsintervallen kan vara längre jämfört med kunder som konstaterats medföra hög risk. För frågor om behörig beslutsfattare, se vägledningen om kundkännedom för bank.

Även om det förhållandet att kunden är ett statligt bolag är en omständighet som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg enligt 2 kap. 4 § penningtvättslagen, finns det faktorer som kan göra att risken med kunden blir förhöjd och att åtgärder därför inte kan vidtas i begränsad omfattning. Jfr också avsnittet ovan, riskbedömningen enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen.

Det bör i sammanhanget noteras att de statliga bolag som är upptagna till handel på en reglerad marknad omfattas av undantaget från kravet på att utreda verklig huvudman i 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen. För dessa finns det inget krav på verksamhetsutövaren att utreda verklig huvudman eller utse alternativ verklig huvudman.

Det bör även noteras att de statliga bolag vars aktier enbart handlas på en MTF inte omfattas av undantaget, då en MTF inte är en "reglerad marknad" enligt registerlagen och penningtvättslagen. För dessa behöver verksamhetsutövaren alltså utreda verklig huvudman eller utse alternativ verklig huvudman. Se mer i avsnittet ovan Vad är en reglerad marknad inom EES?

Hur omfattande ska en utredning om verklig huvudman vara?

Det är upp till varje verksamhetsutövare att riskbaserat bedöma omfattningen och utformningen av de åtgärder som vidtas för att utreda kundens kontroll- och ägarstruktur samt identifiera verklig huvudman.

En verklig huvudmannautredning kan ibland bli omfattande och innefatta flera led av ägande och kontroll.

Utredningen ska (när kunden är en juridisk person, en trust eller en liknande juridisk konstruktion) omfatta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Om kunden har en verklig huvudman, ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet (3 kap. 8 § första stycket penningtvättslagen).

Hur ingående utredningen ska vara måste avgöras utifrån den risk som kunden kan anses innebära enligt verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning och riskklassificering av kunden. Verksamhetsutövaren ska vidta *rimliga* åtgärder för att förstå kundens ägar- och kontrollstruktur (prop. 2016/17:173 s. 242).

Uppgifterna från kunden – även uppgift om vem som är styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare för att utreda vem som är att anse som alternativ verklig huvudman – inhämtas som regel genom en blankett (i pappersform eller via ett webbgränssnitt) och ofta

med ett intygande om uppgifternas riktighet och med förbindelse från kunden att hålla verksamhetsutövaren informerad om det sker förändringar som påverkar det verkliga huvudmannskapet. Vid mer komplexa ägarstrukturer kan ägandet illustreras i ett organisationsschema.

Vad gäller vid svår genomträngliga strukturer?

En alternativ verklig huvudman får inte utses i de fall verksamhetsutövaren inte har klarlagt ägar- och kontrollstrukturen. Det innebär att verksamhetsutövaren måste kunna konstatera att ingen verklig huvudman finns innan alternativ verklig huvudman kan utses. Om en verklig huvudman inte kan utses på grund av en svår genomtränglig struktur, har fullgod kundkännedom inte uppnåtts, vilket innebär att en affärsförbindelse inte får etableras. Detsamma gäller i de fall ägar- och kontrollstrukturen förändras under affärsförbindelsens gång på ett sådant sätt att den inte kan klarläggas i uppföljningen. Det kan då finnas anledning att avsluta affärsförbindelsen.

Riskbaserad utredning om verklig huvudman

Sökning i Bolagsverket register är ett minimikrav

I 3 kap. 8 § första stycket penningtvättslagen framgår att utredningen av om kunden har en verklig huvudman *åtminstone* ska avse en sökning i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän. Kravet på att göra en sökning i registret över verkliga huvudmän är alltså ett minimikrav. Några andra obligatoriska krav finns inte i penningtvättslagen eller penningtvättsföreskrifterna. I förarbetena framgår att verksamhetsutövaren är skyldig att vidta också andra utredningsåtgärder som omständigheterna påkallar (jfr prop. 2018/19:150 s. 102 och 103). Enligt Finansinspektionen innebär det riskbaserade förhållningssättet att verksamhetsutövare inte alltid kan förlita sig enbart på registret över verkliga huvudmän, utan omfattningen av åtgärderna bestäms utifrån risken för penningtvätt och finansiering av terrorism (Finansinspektionens beslutspromemoria, FI Dnr 16–2467 s. 21).

Verksamhetsutövaren måste alltså riskbaserat avgöra om och i så fall vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att utreda om kunden har en verklig huvudman.

I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, som gäller som allmänna råd, anges i riktlinje 4.12 att när ett företag fullgör sina skyldigheter att förstå kundens ägar- och kontrollstruktur bör det åtminstone vidta vissa åtgärder, bl.a. fråga kunden vem kundens verkliga huvudman är. Riktlinjerna är inte formellt bindande för finansinstituten, men bör följas. Om ett institut inte följer allmänna råd måste det framgå att institutet handlar på något annat sätt som leder till att kraven i den bakomliggande bestämmelsen uppfylls (se Finansinspektionens beslutspromemoria FI Dnr 16–2467 s. 9 och promemoria FI Dnr 12–12289 s. 8 och 9). Se också om allmänna råd i avsnitt 1.1. i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

En av åtgärderna som alltså nämns i riktlinjerna är att fråga kunden vem kundens verkliga huvudman är. De allmänna råden bör ses som en utfyllnad av den riskbaserade reglering som följer av penningtvättslagen och som medger att verksamhetsutövaren riskbaserat kan göra bedömningen att kontroll mot registret är en tillräcklig åtgärd. Det betyder att om det riskbaserat finns anledning att vidta ytterligare åtgärder, bör kunden tillfrågas om vem som är kundens verkliga huvudman i linje med de allmänna råden.

Även de uppgifter som kunden lämnar kan riskbaserat behöva verifieras. I vissa fall kan en mer omfattande utredning och kartläggning av kundens ägar- och kontrollstruktur behöva göras. Frågan om det finns en skyldighet att t.ex. efterforska förekomsten av ett aktieägaravtal har lagstiftaren besvarat med

att undersökningsskyldigheten avgörs av den risk som kan förknippas med en viss kund (prop. 2016/17:173 s. 454).

Nedan anges vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta utifrån ett rent riskresonemang. I vissa fall kan verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning indikera att vissa produkter och tjänster innebär låg risk, vilket kan innebära att förenklade åtgärder är tillräckliga, om det inte finns omständigheter som föranleder en annan bedömning (prop. 2016/17:173 s. 265 och 266). I andra fall kan förenklade åtgärder inte vidtas initialt, däremot kan det bli aktuellt i uppföljningen.

Det som sägs nedan om att förlita sig på uppgifter i registret över verkliga huvudmän gäller endast avseende de juridiska personer som omfattas av registerlagen – d.v.s. svenska juridiska personer, utländska juridiska personer som driver verksamhet i Sverige och svenska fysiska personer med hemvist i Sverige som förvaltar trustar eller liknande – och som anmält uppgift om verklig huvudman till registret.

Låg risk

Om risken med en produkt eller tjänst bedöms som låg enligt verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning och förenklade åtgärder bedöms tillräckliga, kan verksamhetsutövaren normalt sett förlita sig på Bolagsverkets register över verkliga huvudmän för uppgift om verklig huvudman. Mindre aktivitet kan alltså läggas på en egen bedömning av om uppgifterna är korrekta och tillförlitliga. Detta gäller även i uppföljningen när kundens riskprofil bedöms som låg. För det fall kunden har anmält till registret att det inte finns någon verklig huvudman, kan dock kunden riskbaserat behöva tillfrågas om de uppgifter som framgår av registret stämmer. Om kunden inte har gjort någon anmälan till registret behöver ytterligare åtgärder vidtas, om det inte står klart för verksamhetsutövaren att någon anmälan inte behövs. Det innebär normalt sett att kunden tillfrågas.

Medel risk (normal risk)

Om risken med en produkt eller tjänst bedöms som medel (normal) enligt verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning bör utredningen, utöver kontroll mot registret, bestå av att kunden ombeds att redogöra för sina ägarförhållanden och kontrollstruktur. Verksamhetsutövaren bör själv bedöma huruvida de insamlade uppgifterna är korrekta och tillförlitliga, d.v.s. självständigt avgöra om kontroll- och ägarstrukturen är logisk samt vem som är att anse som verklig huvudman. Detta gäller även i uppföljningen.

Hög risk

I de mer riskfyllda fallen ökar behovet av att verksamhetsutövaren gör mer långtgående utredningar. Vid hög risk bör t.ex. de insamlade uppgifterna verifieras mot andra källor, exempelvis reviderade årsredovisningar, stadgar, aktiebok eller liknande. Det kan också i dessa fall krävas undersökningar av eventuella aktieägaravtal eller bolagsavtal.

Illustration över inhämtande av uppgifter om verklig huvudman

Riskenivå	Uppgifter inhämtas från:	Bedömning av vem som är kundens verkliga huvudman kan göras av:
Låg risk	<ul style="list-style-type: none"> • Registret över verkliga huvudmän, och • kunden, om det behövs. 	Verksamhetsutövaren eller kunden
Medel risk (normal risk)	<ul style="list-style-type: none"> • Registret över verkliga huvudmän, • normalt sett kunden, och • andra källor, om det behövs. 	Verksamhetsutövaren
Hög risk	<ul style="list-style-type: none"> • Registret över verkliga huvudmän, • kunden, och • normalt sett ytterligare källor, t.ex. aktiebok. 	Verksamhetsutövaren

Om det under utredningens gång framkommer uppgifter som tyder på att kunden medför en högre risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism än vad verksamhetsutövaren initialt bedömde, bör åtgärderna anpassas därefter. Det kan exempelvis vara fallet när bolagsstrukturen inkluderar länder som inte uppfyller EU:s eller Financial Action Task Force's (Fatf) standard eller att verksamheten inte har ett uppenbart lagligt och ekonomiskt syfte. Detsamma gäller om det finns anledning för verksamhetsutövaren att misstro de uppgifter som kunden lämnat eller att det finns misstanke om att bolagsstrukturen är konstruerad i syfte att dölja en fysisk person som har kontroll. I dessa fall krävs fortsatt utredning för att uppnå en fullgod kundkännedom.

Vad innebär presumtionsreglerna i 1 kap. 4–6 §§ registerlagen?

I 1 kap. 4–6 §§ registerlagen finns presumtionsregler för vem som ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person. Presumtionsreglerna är ett stöd för verksamhetsutövaren. I normalfallet kan verksamhetsutövaren förlita sig på det resultat som presumtionsreglerna ger.

Verksamhetsutövaren är inte bunden av presumtionsreglerna på så sätt att alla som identifieras med stöd av dessa också måste anses vara verkliga huvudmän. Det kan framstå som klart för verksamhetsutövaren att vissa personer som har identifierats med stöd av presumtionsreglerna saknar faktisk kontroll och inflytande över kunden. När verksamhetsutövaren har sådan kunskap om kunden, har verksamhetsutövaren möjlighet att bortse från sådana personer, trots att de alltså träffas av presumtionsreglerna.

Ett exempel på när det kan bli aktuellt att bortse från vissa personer som har identifierats enligt presumtionsreglerna är vid tillämpningen av presumtionsregeln i 1 kap. 5 § registerlagen, den s.k. närståenderegeln. Bestämmelsen innebär att en person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon tillsammans med en eller flera närstående kan kontrollera en juridisk person på det sätt som följer av 1 kap. 4 § registerlagen. Det betyder att de närståendes möjligheter till kontroll räknas samman (prop. 2016/17:173 s. 565). Det kan i synnerhet bli fråga om att bortse från minderåriga barn vid tillämpningen av presumtionsregeln. Det gäller både när barnet utövar mindre och större kontroll. Att ett eller flera minderåriga barn finns bland de personer som tillsammans med

en vårdnadshavare kan antas utöva den yttersta kontrollen bör i regel medföra att endast vårdnadshavaren ska anses vara verklig huvudman (prop. 2016/17:173 s. 565). Är det däremot fråga om myndiga barn, presumeras de vara verklig huvudman, oavsett hur stor del de kontrollerar.

Det omvända kan också uppstå, nämligen att någon som inte fångas upp av presumtionsreglerna är att betrakta som verklig huvudman. Ofta blir kontrollen viktig att bedöma i dessa fall. Som exempel kan nämnas ett bolag med flera tusen aktieägare, varav en äger 20 procent och övriga endast mindre andelar. Den som äger 20 procent äger märkbart mer än de andra och kan genom sin kontroll vara att anse som verklig huvudman, men det behöver inte vara fallet. En annan omständighet som skulle kunna medföra att en person, som inte träffas av presumtionsreglerna, utses till verklig huvudman är att personen äger en mindre andel men också har en annan roll i kunden, t.ex. i styrelsen.

I de fall det inte finns någon verklig huvudman enligt presumtionsreglerna i registerlagen, bör verksamhetsutövaren riskbaserat bedöma om det ändå finns någon som utövar sådan kontroll och sådant inflytande över kunden att denne är att anse som verklig huvudman. Även omfattningen på utredningen bör styras av risken. Om det, efter att en sådan bedömning har gjorts, står klart att det inte finns någon som utövar sådan kontroll och inflytande, ska alternativ verklig huvudman utses enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen.

Verklig huvudman för en juridisk person på grund av direkt ägande eller kontroll

Vad innebär presumtionsreglerna?

Om inte annat följer av omständigheterna i det enskilda fallet finns det i 1 kap. 4–6 §§ registerlagen presumtionsregler för att identifiera vilken eller vilka person/er som kan antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person och som därigenom är verklig huvudman.

1 kap. 4 § punkten 1

Det kan antas att en fysisk person som kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i en juridisk person har sådan yttersta kontroll att denne är en verklig huvudman.

Regeln medför att fler än en person kan vara verklig huvudman i en juridisk person.

I det enskilda fallet kan en verksamhetsutövare riskbaserat anse att också en lägre grad av rösträttskontroll innebär att någon är att anse som verklig huvudman. Verksamhetsutövaren kan dock inte sätta gränsen för presumtion högre än 25 procent. Vid bedömningen behöver tas i beaktande att aktier i ett aktiebolag kan ha olika röstvärde (upp till tio gånger³). Det är antalet röster som räknas, inte antalet aktier.

1 kap. 4 § punkterna 2 och 3

En fysisk person kan anses vara verklig huvudman till följd av att personen har andra kontrollmöjligheter än rösträttskontroll. Det är fallet när:

- personen har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i styrelsen eller motsvarande befattningshavare (punkten 2), eller
- det finns avtal med ägare, medlem eller den juridiska personen som medger motsvarande kontroll (punkten 3), dvs. kontroll enligt punkten 1 eller 2 i bestämmelsen, eller

³ 4 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551)

- det följer av föreskrifter i den juridiska personens bolagsordning eller bolagsavtal eller motsvarande att kontroll kan utövas enligt punkten 1 eller 2 i bestämmelsen (punkten 3). Ett aktieägaravtal kan innehålla villkor som medför att en person som innehar relativt liten andel räknat i aktier eller insatt kapital kan ha getts ett avgörande inflytande över den juridiska personen.

Verklig huvudman på grund av indirekt ägande eller kontroll

Vad innebär presumptionsregeln?

Även kontroll som utövas indirekt – genom annan/andra juridiska person/er – kan medföra att en person är att anse som verklig huvudman (1 kap. 4 § andra stycket registerlagen). Det är t.ex. fallet då en fysisk person utövar den yttersta kontrollen över en eller flera juridiska personer som i sin tur utövar kontroll över kunden, genom t.ex. mer än 25 procent av det totala antalet röster.

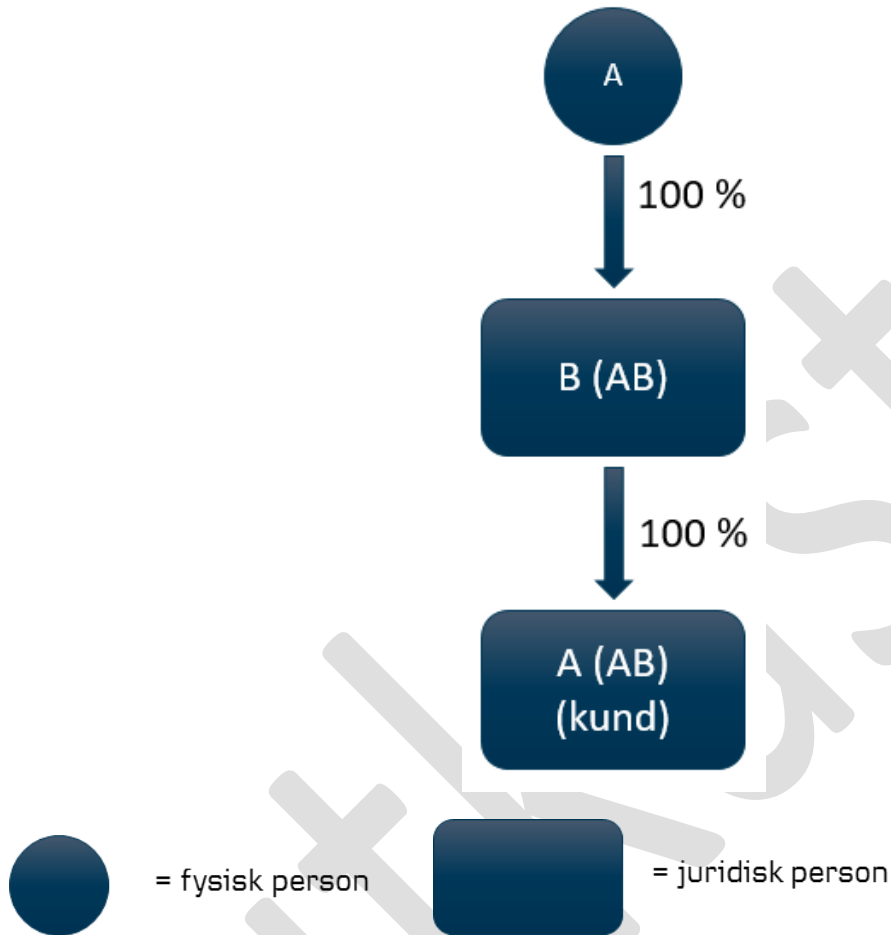
Indirekt kontroll i en juridisk person kan vara svår att fastställa, beroende på hur bolags- och ägarstrukturen ser ut.

Både ägande och kontroll har relevans för att bestämma vem som är den verkliga huvudmannen. I de allra flesta fall kommer antalet röster att korrespondera med ägande- och kontrollandelen i den juridiska personen. När så inte är fallet, ska i stället avgörande vikt fästas vid möjligheterna att kontrollera den juridiska personen.

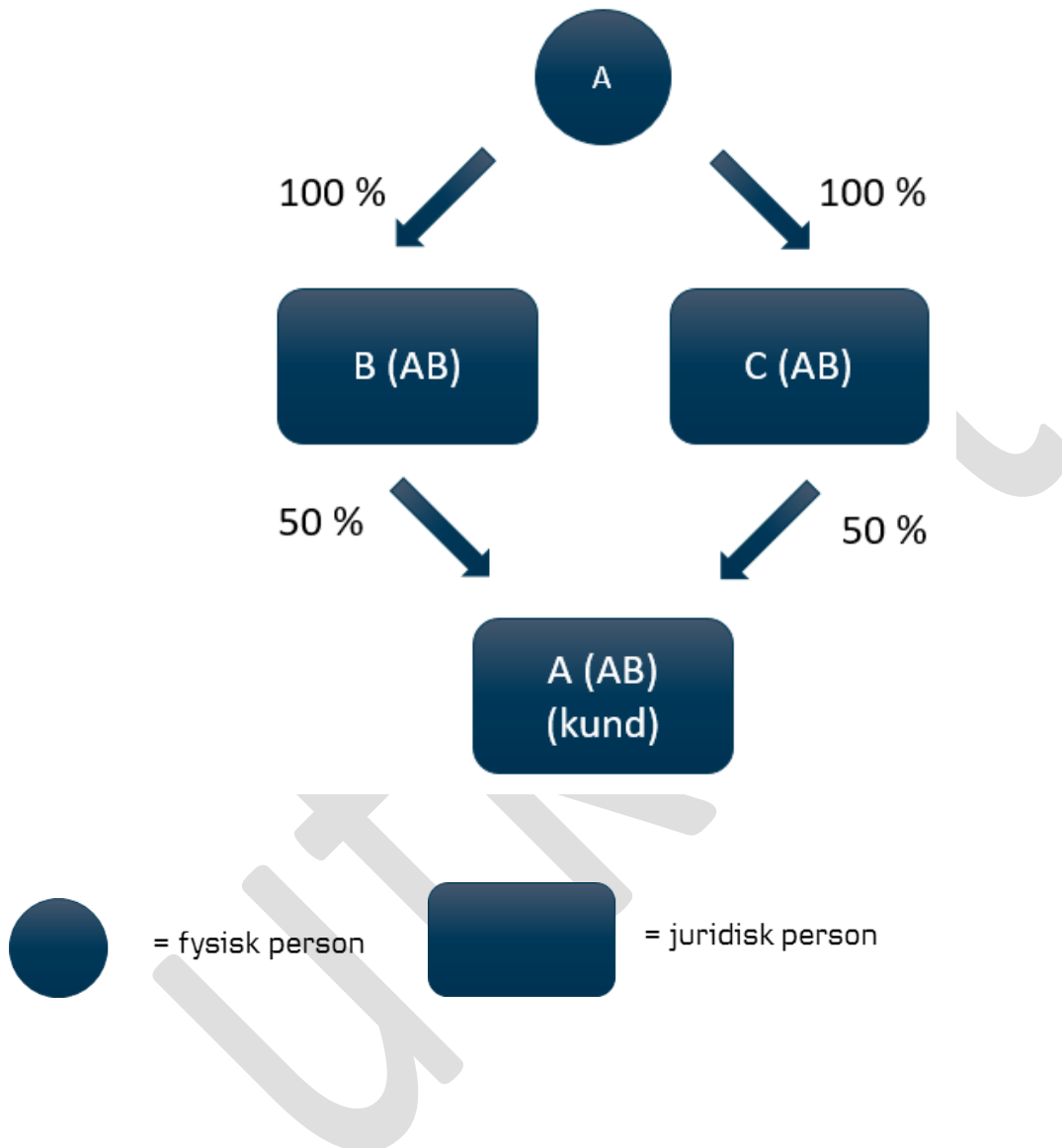
I motiven till registerlagen (prop. 2016/17:173 s. 564) ges tre exempel på indirekt kontroll. Bilderna har tagits fram inom Simpt för att illustrera de olika situationerna. I illustrationen är dock A (AB) kund.

Illustrationerna finns på kommande sidor.

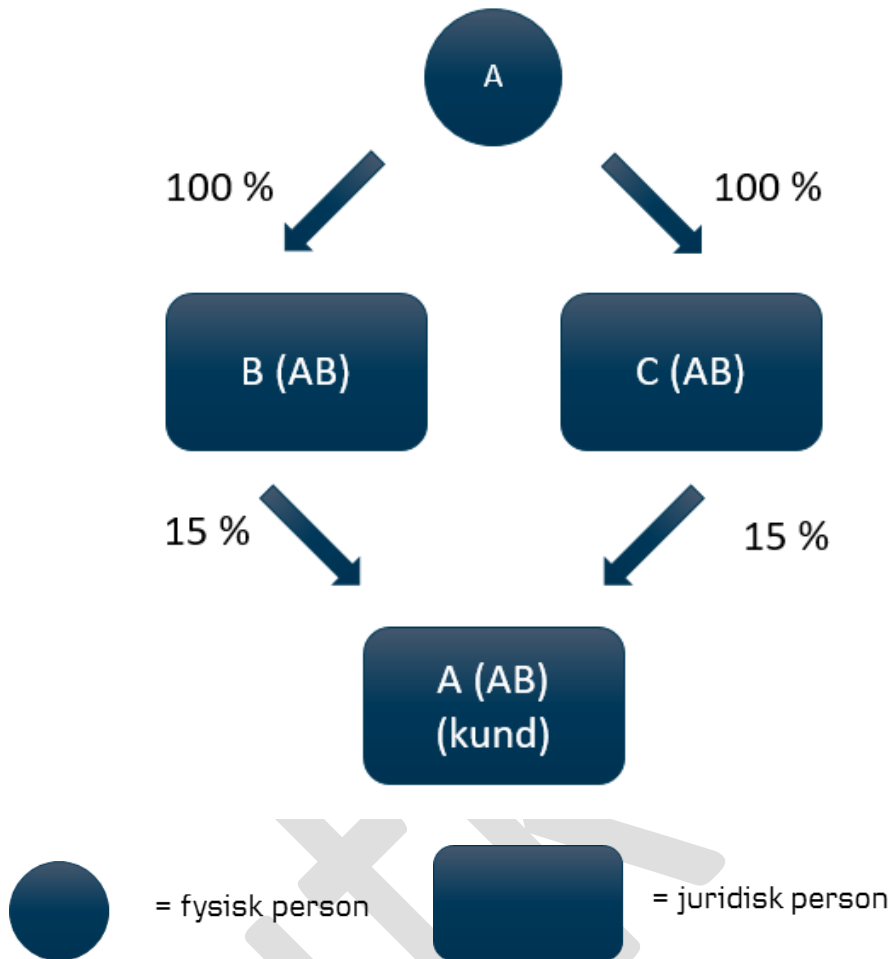
- 1) En fysisk person, A, kontrollerar samtliga röster i ett aktiebolag, B (AB). Det på detta sätt kontrollerade aktiebolaget kontrollerar i sin tur samtliga röster i ett annat aktiebolag, A (AB). I en sådan situation ska den fysiska personen A antas utöva den yttersta kontrollen över båda aktiebolagen. Kontrollen av det bolag som ägs av det mellanliggande aktiebolaget är indirekt.

- 2) En fysisk person, A, kontrollerar rösterna i två aktiebolag, B (AB) och C (AB), till 100 procent. Aktiebolagen B (AB) och C (AB) kontrollerar i sin tur aktiebolag A (AB) med vardera 50 procent av rösterna. Den fysiska personen A har då kontrollen över aktiebolag A (AB) genom indirekt kontroll och ska anses vara verklig huvudman i A (AB).

- 3) Detsamma är fallet om aktiebolagen B och C i exemplet ovan (2) vardera kontrollerar 15 procent av rösterna i aktiebolag A (AB), eftersom den fysiska personen genom två juridiska personer sammantaget kan utöva kontroll över 30 procent av rösterna i aktiebolag A (AB).

Metoder för att beräkna verkligt huvudmannaskap vid indirekt ägande eller kontroll

Det finns i princip två olika metoder som har identifierats och som tillämpas i branschen vid beräkning av verkligt huvudmannaskap vid indirekt ägande eller kontroll enligt 1 kap. 4 § andra stycket registerlagen. Det finns också ytterligare en metod – den matematiska metoden – som kan användas som ett komplement till de andra två metoderna.

I vägledningen förespråkas inte någon metod framför någon annan. Det är upp till den enskilde verksamhetsutövaren att avgöra vilken metod som är lämplig att använda och att kunna motivera sitt val av metod. Det bör noteras att det finns för- och nackdelar med samtliga metoder och det åligger verksamhetsutövaren att analysera och beakta dessa inför valet av metod.

Det handlar dels om en metod enligt vilken det föreligger verkligt huvudmannaskap vid mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled, dels beräkning enligt den s.k. associationsrättsliga metoden, som utgår från att det krävs att den fysiska personen utövar faktisk eller verklig kontroll i den juridiska person som kontrollerar kunden, för att denne ska anses vara verklig huvudman. Det finns också en matematisk metod. Den matematiska metoden bör dock inte tillämpas ensamt, utan kan i stället utgöra en del i processen, dvs. som ett komplement till andra metoder för att utreda vem eller vilka som ska anses vara verklig huvudman.

Metoderna bygger på en presumtion för verkligt huvudmannaskap. Det är alltid viktigt att se till hela ägar- och kontrollstrukturen, exempelvis om det förekommer ägande genom flera bolag. Utredningen ska genomföras i syfte att fastställa vilken eller vilka identifierade personer, om någon, som ytterst kontrollerar den juridiska personen. Om utredningen visar på avvikelser i förhållande till det resultat som presumptionsreglerna innebär, bör detta motiveras och dokumenteras.

Kontroll av kunden genom indirekt kontroll definieras i artikel 3.6 a i fjärde penningtvättsdirektivet (direktiv [EU] 2015/849). Artikeln är svårtolkad vad gäller frågan om samma nivå på kontroll genom ägande eller innehav av röster ska tillämpas inte bara med avseende på det första ägarledet utan också beträffande de som indirekt utövar inflytande i kunden. När det gäller indirekt ägande används uttrycket "står under...kontroll". Frågan är om innebörden av detta skiljer sig från det inledande uttrycket "ytterst äger eller kontrollerar". Frågan har inte berörts av den svenska lagstiftaren i det svenska lagstiftningsarbetet.

Illustrationerna nedan utgår endast från procentuell kontroll av det totala antalet röster. Hänsyn tas inte till att det kan finnas andra kontrollmöjligheter (genom t.ex. möjlighet att utse eller avsätta mer än hälften av den juridiska personens styrelseledamöter, aktieägaravtal eller innehav av s.k. golden shares).

Illustrationerna visar utfallet vid användningen av respektive metod för en och samma kund. Grönmarkering visar verkligt huvudmannaskap.

Mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled

Denna metod innebär att en fysisk person som har mer än 25 procents rösträttskontroll i en juridisk person, som i sin tur har mer än 25 procents rösträttskontroll i en juridisk person, som är verksamhetsutövarens kund, blir verklig huvudman i kunden.

Metoden anses följa av 1 kap. 4 § registerlagen som delvis implementerar artikel 3.6 a fjärde penningtvättsdirektivet (direktiv [EU] 2015/849). Av direktivets artikel 3.6 a följer att ett aktieinnehav på 25

procent + 1 aktie eller en ägandeandel på mer än 25 procent i kunden som innehas av en företagsenhet, som står under en eller flera fysiska personers kontroll, eller av flera företagsenheter, som står under samma fysiska persons eller personers kontroll, ska vara en indikation på indirekt ägande. I 1 kap. 4 § registerlagen används uttrycket ”den yttersta kontrollen” i såväl första stycket (som handlar om direkt kontroll) som i andra stycket (som handlar om indirekt kontroll). Enligt första stycket innebär kontroll över mer än 25 procent en presumtion för yttersta kontroll/direkt kontroll. Eftersom samma uttryck används för indirekt kontroll kan det tolkas som att det ska ges samma innebörd som i första stycket, dvs. att mer än 25 procents kontroll gäller för varje ägarled och därmed också vid beräkning av indirekt kontroll. I exemplet som illustreras nedan är A, B, D och E verkliga huvudmän i kunden A (AB).

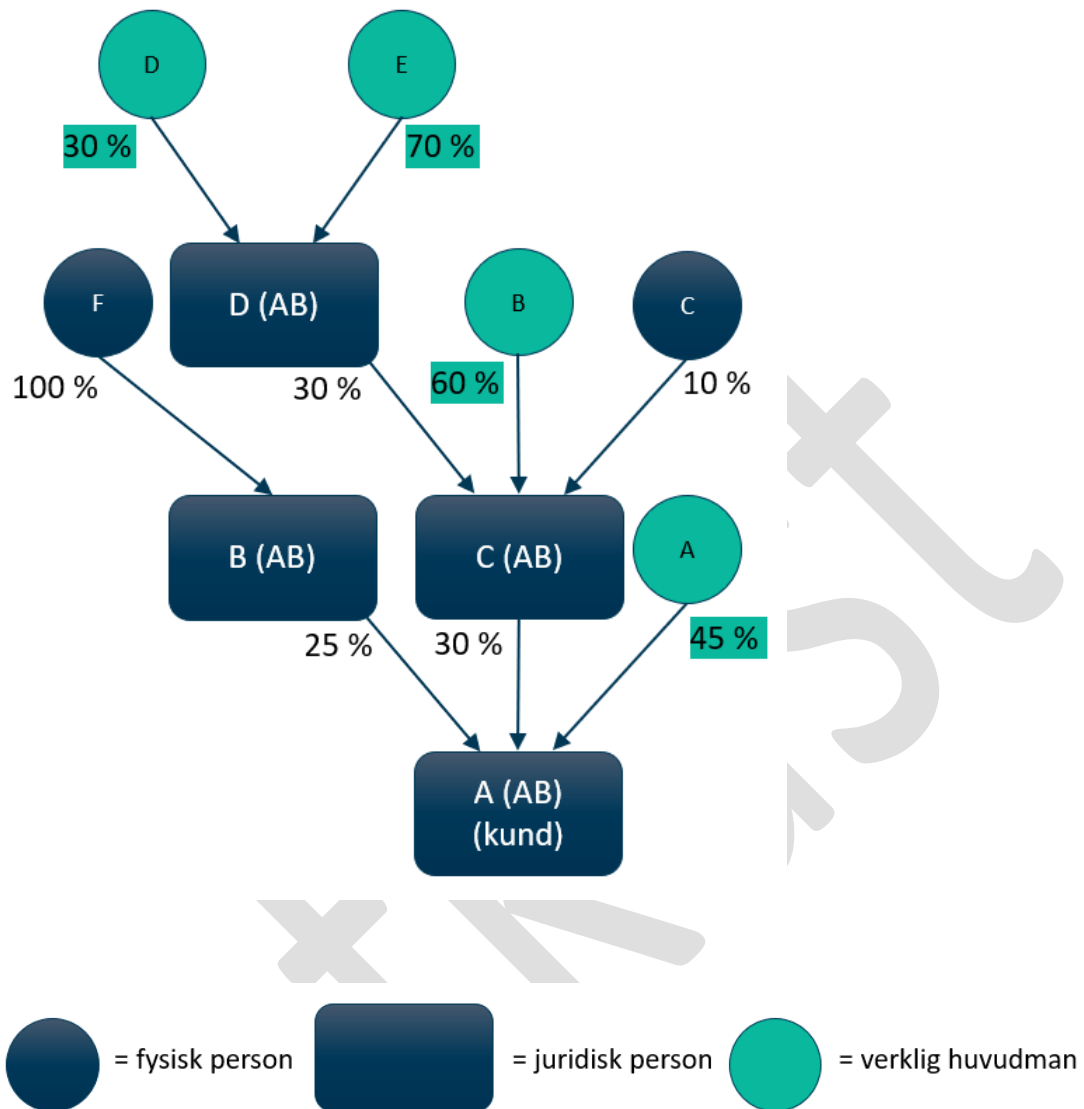
Detta är en av två metoder som de europeiska tillsynsmyndigheterna (Esa) år 2012 identifierade att medlemsstaterna använde för att beräkna verkligt huvudmannaskap vid indirekt ägande och kontroll.⁴ Rapporten hänför sig till kraven i det tredje penningtvättsdirektivet. Den andra metoden var den matematiska.

Metoden mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled illustreras på nästa sida.

⁴ JC/2011/096 AMLTF/2011/05 EBA, ESMA and EIOPA’s Report on the legal, regulatory and supervisory implementation across EU Member States in relation to the Beneficial Owners Customer Due Diligence requirements under the Third Money Laundering Directive [2005/60/EC]

VÄGLEDNING VERKLIG HUVUDMAN

Illustration mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled

Associationsrättslig metod

Den associationsrättsliga metoden tar sin utgångspunkt i vem som associationsrättsligt har ”mer än 25 procent” rösträttskontroll i kunden. För att indirekt kontroll ska anses föreligga krävs enligt metoden mer än 50 procents rösträttskontroll i den juridiska person – eller, vid flera led, de juridiska personer – som kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i kunden

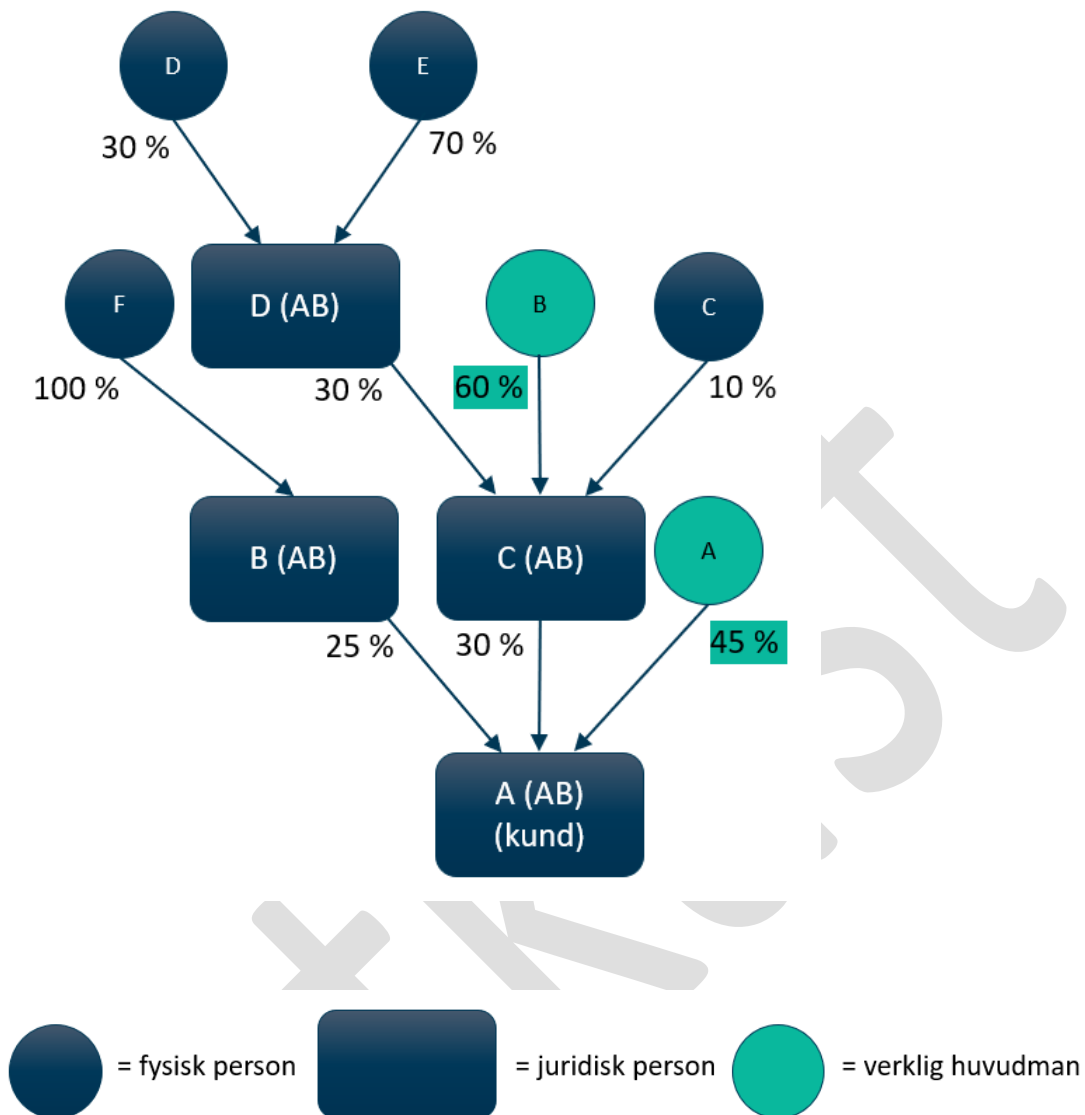
Den associationsrättsliga metoden innebär i exemplet som illustreras nedan att de fysiska personerna D och E som har 30 respektive 70 procents rösträttskontroll i D (AB), inte är att anse som verklig huvudman i kunden A (AB), eftersom den rösträttskontroll om 30 procent som D (AB) har i C (AB) inte innebär associationsrättslig kontroll i kunden. Däremot kan de fysiska personerna D och E vara att anse som verklig huvudman i D (AB), enligt presumptionsregeln för direkt rösträttskontroll. I exemplet är A och B verkliga huvudmän i kunden.

Financial Action Task Force (Fatf) anger inte någon nivå på kontroll vid indirekt ägande eller kontroll. Metoden anses följa av artikel 3.6 a fjärde penningtvättsdirektivet (direktiv [EU] 2015/849), som delvis implementeras i 1 kap. 4 § registerlagen. Av artikel 3.6 a följer att ett aktieinnehav på 25 procent + 1 aktie eller en ägandeandel på mer än 25 procent i kunden som innehas av en företagsenhet, som står under en eller flera fysiska personers kontroll, eller av flera företagsenheter, som står under samma fysiska persons eller personers kontroll, ska vara en indikation på indirekt ägande. Enligt denna formulering krävs inte att aktieinnehavet eller ägandeandelen ska avse allt eller varje nivå av ägande (”every level”). Innehavet på 25 procent + 1 aktie tar dessutom, enligt direktivet, sikte på ägande *i kunden*. Även detta kan tolkas som att det inte krävs en ägarandel om 25 procent + 1 aktie i *varje* ägarled, utan endast av den företagsenhet som direkt äger kunden. I nästkommande led krävs ”kontroll”, dvs. ett ägande som överstiger 50 procent.⁵

Den associationsrättsliga metoden illustreras på nästa sida.

⁵ Jfr t.ex. 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551)

Illustration associationsrättslig metod

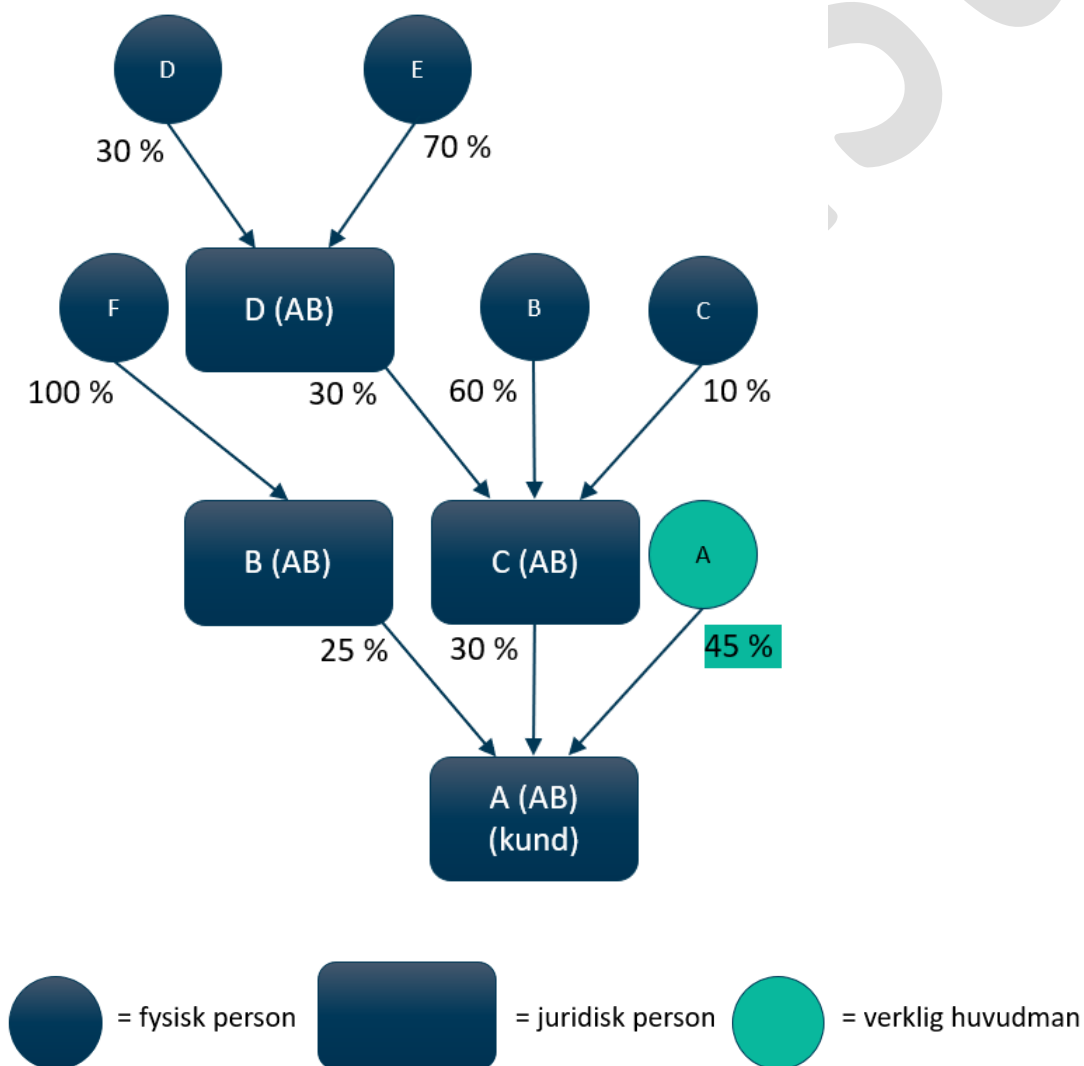

Matematisk metod

Denna metod innebär i exemplet som illustreras nedan att en fysisk person, B, som har 60 procents rösträttskontroll i en juridisk person C (AB), som i sin tur har 30 procents rösträttskontroll i verksamhetsutövarens kund, innehar 18 procent (60×30) kontroll i kunden och är därmed inte att anse som verklig huvudman. Om den fysiska personen i stället har 30 procents rösträttskontroll i ägarbolaget, som i sin tur äger 60 procent i verksamhetsutövarens kund, blir resultatet detsamma ($30 \times 60 = 18$ procent). Inte heller detta förhållande skulle innebära verkligt huvudmannaskap. I exemplet är endast A verklig huvudman i kunden A (AB).

Den matematiska metoden kan användas som en särskild metod för kontroll när någon t.ex. kontrollerar kunden via flera olika bolag, men utan att det finns någon kontroll bolagen emellan och där någon av de övriga presumptionsreglerna inte är tillämplig beträffande den aktuella personen. Ett exempel skulle kunna vara att F, i illustrationen nedan, byts ut mot C. C skulle då kontrollera ($0,3 \times 0,1$) 3 procent genom C(AB) och 25 procent genom B(AB), totalt 28 procent av kunden och därmed vara verklig huvudman.

Illustration matematisk metod

Vad innebär kontroll tillsammans med närstående?

En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon tillsammans med en eller flera närstående kan kontrollera en juridisk person på det sätt som följer av 1 kap. 4 § registerlagen (1 kap. 5 § registerlagen).

Denna s.k. närståenderegeln innebär att de närståendes möjligheter till kontroll räknas samman (prop. 2016/17:173 s. 565).

Med närstående avses make, registrerad partner, sambo, barn och deras make, registrerad partner eller sambo samt föräldrar.

Bestämmelsen innebär att en person inte ska kunna undkomma att bli identifierad som verklig huvudman genom att sprida ut ägandet på familjemedlemmar med vilka personen har en intressegemenskap. Regeln kan aktualiseras när två närstående personer vardera kontrollerar 15 procent av rösterna i en juridisk person. I ett sådant fall anses båda personerna vara verkliga huvudmän eftersom de gemensamt kontrollerar mer än 25 procent.

Närståenderegeln är endast en presumtionsregel och det kan bli aktuellt att bortse från vissa personer som har identifierats enligt denna regel. Det kan i synnerhet bli fråga om att bortse från minderåriga barn. Det gäller både när barnet utövar mindre och större kontroll. Att ett eller flera minderåriga barn finns bland de personer som tillsammans med en vårdnadshavare kan antas utöva den yttersta kontrollen bör i regel medföra att endast vårdnadshavaren ska anses vara verklig huvudman (prop. 2016/17:173 s. 565). Är det däremot fråga om myndiga barn, presumeras de vara verklig huvudman, oavsett hur stor del de kontrollerar, om de tillsammans med en närstående kontrollerar mer än 25 procent.

När det är fråga om utländska kunder som är familjeföretag kan det i företagets årsredovisning stå att en viss person "representerar kunden". Beroende på risken i det enskilda fallet kan uppgifterna i årsredovisningen i dessa fall bedömas tillräckliga som en presumtion för verkligt huvudmannaskap.

Utredningen ska vara riskbaserad. En högre bedömd risk med kunden innebär krav på en större utredningsinsats och tvärt om i de fall risken bedöms låg.

Hur utövas den yttersta kontrollen i juridiska personer som inte är aktiebolag?

I juridiska personer som inte är aktiebolag kan den yttersta kontrollen uppkomma genom sådant som medlemskap eller föreskrifter i den juridiska personens stadgar.

Hur utreds verklig huvudman för en stiftelse?

Stiftelser, som bildas genom att egendom avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål, har vare sig några ägare eller medlemmar. En stiftelse förvaltas antingen av en styrelse (egen förvaltning) eller av en förvaltare (anknuten förvaltning).

För en stiftelse antas följande fysiska personer vara verklig huvudman (1 kap. 6 § registerlagen):

- Om stiftelsen har egen förvaltning; ledamöterna i styrelsen eller motsvarande befattningshavare.
- Om stiftelsen har anknuten förvaltning; förvaltarens styrelseledamöter, verkställande direktör eller personer med motsvarande funktion.

- Destinatärerna, om dessa består av en genom stiftelseförordnandet identifierbar krets personer som kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel. Ett riktmärke kan vara 15 procent (prop. 2016/17:173 s. 458).

I likhet med vad som gäller för juridiska personer med ägare eller medlemmar är det av vikt att verksamhetsutövaren, vid behov, undersöker om en eller flera av de personer som identifieras genom presumtionen utövar mer kontroll över den juridiska personen än övriga. Det kan exempelvis vara motiverat att endast betrakta styrelseordföranden eller mer aktiva styrelseledamöter som verkliga huvudmän i en stiftelse med en större styrelse.

Hur utreds verklig huvudman för en trust?

Det går inte att bilda trustar i Sverige, däremot kan verksamhetsutövare ha utländska trustar som kunder.

En trust är ett juridiskt arrangemang (dock inte någon juridisk person) där en eller flera av förvaltarna görs juridiskt ansvariga för att hålla tillgångar till nytta för en eller flera förmånstagare.

Förmånstagare kan vara individer (ibland omyndiga), verksamhetsutövare, välgörenhetsprojekt eller till och med klasser/grupper av förmånstagare.

Förvaltarna är ansvariga för att förvalta trusten och uppfylla önskemålen hos personen som har placerat tillgångarna i trusten. Sådana önskemål kan vara nedskrivna i ett testamente eller i någon annan typ av juridiskt bindande dokument. För att säkerställa att förvaltarna följer trustens villkor kan en person utses att leda och begränsa förvaltarna. Det finns ett antal olika typer av trustar eller stiftelse-liknande arrangemang som varierar från land till land.

För en trust antas följande fysiska personer vara verklig huvudman (1 kap. 7 § registerlagen):

- Personen eller personerna som placerat tillgångarna i trusten (instiftaren),
- förvaltarna till trusten eller personen/personerna som företräder en juridisk person som är förvaltare för trusten,
- personen eller personerna som utsetts till att leda eller begränsa förvaltarna till trusten (beskyddaren),
- förmånstagare eller person som tillhör förmånstagarkretsen, eller
- annan person eller personer som utövar den yttersta kontrollen över trusten.

Frågan är om bestämmelsen i 1 kap. 7 § registerlagen är en presumtionsregel. Bestämmelsen pekas inte ut i 1 kap. 3 § andra stycket som en av presumtionsreglerna. Definitionen av verklig huvudman när det gäller trustar i artikel 3.6.b i fjärde penningtvättsdirektivet (2015/849) är också utformad på ett annat sätt än definitionen av verklig huvudman när det gäller företagsenheter i artikel 3.6.a, där det anges olika "indikationer". I ändringsdirektivet till fjärde penningtvättsdirektivet (2018/843) synes också ett förtydligande ha gjorts i artikel 1.2 b. Av ändringsdirektivet följer att med verklig huvudman i en trust avses *alla* de i artikel 3.6.b uppräknade personerna.

Samtidigt är bestämmelsen i 1 kap. 7 § utformad som en presumtionsregel på så sätt att det där anges att de uppräknade personerna ska "antas" vara verklig huvudman. I förarbetena sägs också att det är en presumtionsregel (prop. 2016/17:173 s. 566).

Det som också talar för att det är fråga om presumtionsregel är att antalet personer som ska anses vara verklig huvudman kan bli väldigt stort, särskilt när det gäller personer som tillhör förmånstagar-kretsen.

Bedömningen är därför att utgångspunkten bör vara att verksamhetsutövaren ska betrakta samtliga personer som identifierats enligt bestämmelsen som verklig huvudman, men att det bör vara möjligt att bortse från personer beträffande vilka det står klart att de inte utövar yttersta kontrollen över trus-ten.

Hur utreds verklig huvudman för ett handelsbolag eller kommanditbolag?

I handelsbolag och kommanditbolag ska presumtionsreglerna i 1 kap. 4–6 §§ registerlagen tillämpas på förhållandet mellan bolagsmännen. Det innebär att om ett handelsbolag har tre delägare, som alla har lika stora möjligheter att kontrollera bolaget, kan samtliga vara att anse som verkliga huvudmän. Kontroll kan dock, på samma sätt som i ett aktiebolag, utövas på olika sätt.

I ett kommanditbolag är komplementären i regel verklig huvudman. Både fysiska och juridiska perso-ner kan vara bolagsmän. Om komplementären är en juridisk person behöver dennes ägarförhållanden och kontrollstruktur utredas för att bestämma vem eller vilka som är att anse som verkliga huvudmän i komplementären och därmed i kommanditbolaget.

I ett kommanditbolag kan även kommanditdelägaren vara verklig huvudman, trots att personen har ett begränsat ansvar i kommanditbolaget verksamhetsutövaren. Bedömningen får göras från fall till fall. Graden av inflytande är en faktor som bör ges stor betydelse.

När det inte finns någon verklig huvudman, ska alternativ verklig huvudman utses enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen.

I sammanhanget kan nämnas att riskkapitalfonder som är etablerade i Sverige kan vara konstruerade som kommanditbolag. I vägledningen om Private Equity tas bl.a. frågan om att utreda verklig huvud-man upp.

Hur utreds verklig huvudman i en förening?

I en förening med endast tre medlemmar är samtliga verkliga huvudmän om de har samma rösträtt på årsstämman.

I en förening med flera medlemmar, exempelvis en bostadsrättsförening (oftast), blir det aktuellt att utse en alternativ verklig huvudman enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen. Kundens sty-relseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare är alternativ verklig hu-vudman.

För ideella föreningar, se också ovan, under avsnittet Bolagsverkets register över verkliga huvudmän och underavsnittet, särskilt om ideell förening.

Hur utreds verklig huvudman för en filial?

En filial är inte en egen juridisk person. I stället ska verklig huvudman utredas för den juridiska person som filialen tillhör.

Hur utreds verklig huvudman för svenska myndigheter?

Svenska myndigheter är juridiska personer. Staten, regioner och kommuner anses dock inte ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över dessa (jfr prop. 2016/17:173 s. 449). Det innebär att bestämmelsen om alternativ verklig huvudman i 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen blir tillämplig. Enligt 3 kap. 8 a § penningtvättslagen gäller dock inte kravet på att utse alternativ verklig huvudman om kundens riskprofil enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg. Se också avsnittet ovan, vad innebär undantaget i 3 kap. 8 a § från kravet på att utse alternativ verklig huvudman?

När undantaget inte är tillämpligt ska alternativ verklig huvudman utses. Generaldirektören, styrelseordföranden eller motsvarande befattningshavare anses vara alternativ verklig huvudman. Uppgifter om vilka dessa personer är går i allmänhet att få fram från myndighetens hemsida. Någon djupare utredning om kontrollstruktur bedöms i de flesta fall inte behöva göras.

Hur utreds verklig huvudman för svenska statliga bolag?

Staten kan bedriva verksamhet i bolagsform och då vara ägare i bolag. Staten anses inte ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över staten (jfr prop. 2016/17:173 s. 449).

Information om bolag med statligt ägande finns på [regeringens hemsida](#). Under fliken rättsliga dokument finns det bl.a. redogörelser för företag med statligt ägande per år.

När staten är helägare eller majoritetsägare i ett bolag finns det inte någon verklig huvudman. Det betyder att alternativ verklig huvudman utses i bolaget. Det är det statliga bolagets styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare som är alternativ verklig huvudman (3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen).

När staten är delägare (ej majoritetsägare) i ett bolag, behöver verklig huvudman utredas bland de andra ägarna. Om det inte finns någon verklig huvudman bland de andra ägarna utses alternativ verklig huvudman i bolaget, se ovan.

Bestämmelsen i 3 kap. 8 a § penningtvättslagen är inte tillämplig på statliga bolag. Det innebär att kravet på att utse alternativ verklig huvudman även gäller när risken som kan förknippas med kunden bedöms som låg. Se mer i avsnittet ovan, vad innebär undantaget i 3 kap. 8 a § från kravet på att utse alternativ verklig huvudman?

De bolag som är upptagna till handel på en reglerad marknad och deras dotterföretag omfattas av undantaget i 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen. För dessa behöver verksamhetsutövaren inte identifiera någon verklig huvudman eller utse alternativ verklig huvudman.

Det bör noteras att bolag vars aktier enbart handlas på en MTF inte omfattas av undantaget, då en MTF inte är en "reglerad marknad" enligt registerlagen och penningtvättslagen. För dessa behöver verksamhetsutövaren alltså identifiera verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman. Se mer i avsnittet ovan Vad är en reglerad marknad inom EES?

Beträffande bolag som kontrolleras av andra stater kan det i sammanhanget noteras att en bedömning måste göras av risken i det enskilda fallet. Det är inte möjligt att, på samma sätt som beträffande svenska statliga bolag (jfr 2 kap. 4 § penningtvättslagen), generellt anse att dessa medför låg risk. Den bolagsstyrningsmodell som tillämpas i landet blir relevant för utredningen.

Hur utreds verklig huvudman för svenska kommuner och regioner?

Varken kommuner eller regioner anses ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över kommunen eller regionen (jfr prop. 2016/17:173 s. 449). Både kommuner och regioner har visserligen medlemmar. Medlem i en kommun är den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där. Medlem i en region är den som är medlem i en kommun inom regionen. Eftersom medlemsantalet alltid är mycket stort går det inte att fastställa verklig huvudman baserat på medlemskap. I stället ska alternativregeln i 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen tillämpas, dvs. en alternativ verklig huvudman ska utses. Enligt 3 kap. 8 a § gäller dock inte kravet på att utse alternativ verklig huvudman om kundens riskprofil enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg.

Både kommunernas och regionernas organisation regleras i kommunallagen (2017:725). Kommunens beslutande organ är kommunfullmäktige, som ska ha en ordförande samt en eller flera vice ordföranden. Kommunfullmäktige tillsätter kommunstyrelsen, som leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter. Vid tillämpningen av 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen kan kommunfullmäktiges och eventuellt också kommunstyrelsens ordförande (inkl. vice ordföranden) anses vara kommunens alternativa verkliga huvudmän. Vilka dessa personer är framgår i allmänhet av kommunens hemsida.

Regionerna är organiserade på motsvarande sätt som kommuner, med regionfullmäktige och regionstyrelse. Vid tillämpningen av 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen kan regionfullmäktiges och eventuellt också regionstyrelsens ordförande (inkl. vice ordföranden) anses vara regionens alternativa verkliga huvudmän. Vilka dessa personer är framgår i allmänhet av regionens hemsida.

Hur utreds verklig huvudman för svenska kommunala bolag?

Både kommuner och regioner kan bedriva verksamhet i bolagsform och då vara ägare i bolag.

Varken kommuner eller regioner anses ha någon verklig huvudman eftersom det inte finns någon person som kan anses utöva den yttersta kontrollen över kommunen eller regionen (jfr prop. 2016/17:173 s. 449).

När kommunen eller regionen är helägare eller majoritetsägare ska alternativ verklig huvudman utses enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen i bolaget. Det är det kommunala bolagets styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare som är alternativ verklig huvudman.

När kommunen eller regionen är delägare (ej majoritetsägare) i bolaget kan det finnas verklig huvudman bland övriga ägare. Om det inte finns någon verklig huvudman bland övriga ägare utses alternativ verklig huvudman i bolaget enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen, se ovan.

Bestämmelsen i 3 kap. 8 a § penningtvättslagen är inte tillämplig på kommunala bolag. Det innebär att kravet på att utse alternativ verklig huvudman även gäller när risken som kan förknippas med kunden bedöms som låg.

Med ett helägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag där kommunen eller regionen direkt eller indirekt innehar samtliga aktier. Med ett delägt kommunalt bolag avses ett aktiebolag eller handelsbolag

där kommunen eller regionen bestämmer tillsammans med någon annan (10 kap. 2 § kommunallagen [2017:725]).

De bolag som är upptagna till handel på en reglerad marknad och deras dotterföretag omfattas av undantaget i 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättslagen. För dessa behöver verksamhetsutövaren inte identifiera någon verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman.

Det bör noteras att bolag vars aktier enbart handlas på en MTF inte omfattas av undantaget, då en MTF inte är en "reglerad marknad" enligt registerlagen och penningtvättslagen. För dessa behöver verksamhetsutövaren alltså identifiera verklig huvudman eller alternativ verklig huvudman. Se mer i avsnittet ovan Vad är en reglerad marknad inom EES?

Hur utreds verklig huvudman för utländska ambassader i Sverige?

En utländsk ambassad i Sverige kan i det närmaste liknas vid en utländsk myndighet. När ambassaden är kund finns det inte någon verklig huvudman, utan det blir i stället aktuellt att enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen utse alternativ verklig huvudman. Utgångspunkten är att det är ambassadören som är "motsvarande befattningshavare" och därmed alternativ verklig huvudman. Enligt 3 kap. 8 a § penningtvättslagen gäller dock inte kravet på att utse alternativ verklig huvudman om kundens riskprofil enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöms som låg.

Ambassadörer omfattas av definitionen av person i politiskt utsatt ställning, PEP (1 kap. 9 § punkten 6 penningtvättslagen). En konsekvens av att ambassadören betraktas som verklig huvudman blir därför att skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas beträffande ambassaden, under förutsättning att kundens riskprofil inte bedöms som låg och undantaget från kravet på att utse alternativ verklig huvudman därmed inte är tillämpligt.

Hur kontrolleras en verklig huvudmans identitet?

En verklig huvudmans identitet ska kontrolleras i enlighet med 3 kap. 8 § första stycket penningtvätsföreskrifterna. Det innebär kontroll mot externa register, relevanta uppgifter från kunden eller andra tillförlitliga uppgifter som verksamhetsutövaren tagit del av.

Om den verkliga huvudmannen har ett svenskt personnummer och är folkbokförd i Sverige är bedömningen, om inte kunden eller dennes affärsförbindelse bedöms vara förenad med förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, att det är tillräckligt att de uppgifter som har hämtats in från registret över verkliga huvudmän stäms av mot t.ex. statens personadressregister (Spar).

Verksamhetsutövaren kan alltså riskbaserat avgöra hur den verkliga huvudmannens identitet ska kontrolleras och verifieras. Finns det inte några indikationer på att uppgifterna inte stämmer, behöver några mer omfattande utredningar för identifiering och verifiering sällan göras.

Om den verkliga huvudmannen inte har ett svenskt personnummer och är bosatt utomlands, kan verksamhetsutövaren, utifrån bedömd risk, behöva begära en kopia av dennes identitetshandling, och i vissa fall kräva att identitetshandlingen är vidimerad.

Hur kontrolleras en alternativ verklig huvudmans identitet?

Identiteten på en alternativ verklig huvudman (som har identifierats enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen) ska kontrolleras enligt 3 kap. 8 § andra stycket penningtvättsföreskrifterna.

Kontrollen ska ske i enlighet med vad som krävs när det gäller en fysisk person vid fysiskt möte (3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna) eller fysisk person på distans (3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna).

Detta innebär att kontroll ska ske vid *fysiskt möte* genom en svensk identitetshandling eller, om sådan saknas, pass eller annan handling som innehåller fotografi av personen och uppgift om medborgarskap.

På *distans* ska identiteten kontrolleras antingen via elektronisk legitimation eller, om det inte finns möjlighet till fullgod elektronisk identifiering, genom de tre stegen i 3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna:

- uppgifter om alternativ verklig huvudmans namn, adress, personnummer eller motsvarande ska inhämtas, och
- uppgifterna ska kontrolleras mot externa register, intyg eller annan motsvarande dokumentation, och
- bekräftelse till den alternativa verkliga huvudmannens folkbokföringsadress eller motsvarande tillförlitlig adressuppgift, inhämtande av vidimerad kopia på den verkliga huvudmannens identitetshandling eller annan motsvarande åtgärd.

Finansinspektionen har förtydligat (FI Dnr 16–2467 s. 19) att de tre stegen är kumulativa, vilket innebär att samtliga måste uppfyllas. Däremot är åtgärderna i det tredje steget alternativa. Finansinspektionen har framhållit att det inte är ett absolut krav att inhämta fysisk kopia på identitetshandling, men att det finns fall då detta kan vara relevant.

Att åtgärderna som ska vidas enligt 3 kap. 5 § andra stycket punkten 3 är alternativa innebär att verksamhetsutövaren riskbaserat avgör om en bekräftelse ska skickas till den alternativa verkliga huvudmannens adress, en vidimerad kopia på identitetshandling ska inhämtas eller om annan motsvarande åtgärd ska vidtas.

Bedömningen är att en ”motsvarande tillförlitlig adressuppgift” i 3 kap. 5 § andra stycket punkten 3 penningtvättsföreskrifterna inte måste avse personens bostadsadress, utan det kan vara den adress där bolaget har sitt säte. Bekräftelsen skulle därför kunna skickas dit. Detta är en praktiskt genomförbar åtgärd som inte i sig bedöms påverka risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det bör dock noteras att om det finns indikationer på sådant som att verksamheten inte bedrivs på den adress som bekräftelsen skickas till eller att personen i fråga inte arbetar därifrån, kan andra eller ytterligare åtgärder behöva vidtas.

Det bör noteras att kraven på åtgärder för att kontrollera identiteten på en alternativ verklig huvudman inte ger samma utrymme för ett riskbaserat förhållningssätt som 3 kap. 8 § första stycket penningtvättsföreskrifterna ger, som reglerar kontroll av identiteten på den som anses vara *verklig huvudman*. När det gäller verklig huvudman har verksamhetsutövaren möjlighet att riskbaserat bestämma vilka kontrollåtgärder som är lämpliga i det enskilda fallet. Det bedöms oklart varför det ställs strängare krav på kontroll av en alternativ verklig huvudmans identitet än av andra verkliga huvudmans identitet. Det bedöms inte motsvaras av exempelvis krav på bättre riskhantering.

När kunden är en utländsk juridisk person

Utländska juridiska personer som bedriver verksamhet i Sverige ska anmäla verklig huvudman till Bolagsverkets register över verkliga huvudmän. Det gäller dock inte om uppgifter om verklig huvudman i en juridisk person eller trust har anmälts i ett centralt register över verkliga huvudmän i en annan stat inom EES. Det innebär att en utländsk juridisk person med hemvist inom EES som bedriver verksamhet i Sverige inte behöver anmäla verklig huvudman i Bolagsverkets register, om den juridiska personen har anmält sin verkliga huvudman i ett centralt register i en annan stat inom EES.

När kunden är en utländsk juridisk person som inte bedriver verksamhet i Sverige kan utredningen kring verklig huvudman, beroende på bedömd risk med kunden, exempelvis bestå i att inhämta uppgifter om verklig huvudman från kunden, kontrollera kundens uppgifter mot hemlandets register över verkliga huvudmän eller från tillgängliga kommersiella tjänster.

En verklig huvudmans identitet ska kontrolleras i enlighet med 3 kap. 8 § första stycket penningtvättsföreskrifterna. Det gäller även beträffande den som är verklig huvudman för en utländsk juridisk person. Se mer under avsnittet ovan, hur kontrolleras en verklig huvudmans identitet?

När den utländska juridiska personen har en verklig huvudman som inte har svenskt personnummer och inte är folkbokförd i Sverige kan verksamhetsutövaren, utifrån bedömd risk, behöva begära en kopia av den verkliga huvudmannens identitetshandling och i vissa fall kräva att identitetshandlingen är vidimerad.

Många affärsförbindelser ingås på distans. Det gäller inte minst förbindelser med utländska kunder. Identifiering på distans ska ske på det sätt som följer av 3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna. Bestämelsen omfattar identifiering av såväl företrädare för den juridiska personen som – i förekommande fall – alternativ verklig huvudman. Se mer i avsnittet ovan, hur kontrolleras alternativ verklig huvudmans identitet, där det bl.a. framgår att bedömningen är att en ”motsvarande tillförlitlig adressuppgift” i 3 kap. 5 § andra stycket punkten 3 penningtvättsföreskrifterna inte måste avse personens bostadsadress, utan kan vara den adress där bolaget har sitt säte. Bekräftelsen skulle därför kunna skickas dit. Detta är en praktiskt genomförbar åtgärd som inte i sig bedöms påverka risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det bör dock noteras att om det finns indikationer på sådant som att verksamheten inte utövas på den adress som bekräftelsen skickas till eller att personen i fråga inte arbetar därifrån, kan andra eller ytterligare åtgärder behöva vidtas.

Ett annat alternativ skulle kunna vara att använda sig av Swift-systemet vid bekräftelsen och skicka den som ett Swift-meddelande, vilket kan anses motsvara eller i vissa fall även bedömas som ett säkrare bekräftelseförfarande.

Hur kan uppgifter om verklig huvudman hållas uppdaterade?

Verksamhetsutövare ska hålla kundkännedomsuppgifterna, inklusive uppgifterna om verklig huvudman, uppdaterade under hela affärsförbindelsen. Verksamhetsutövare måste riskbaserat avgöra hur ofta uppgifterna om verklig huvudman kontrolleras i uppföljningen av affärsförbindelsen. Intervallet bestäms alltså utifrån den bedömda risken med kunden och dennes affärsförbindelse.

För vissa bolag ändras ägande- och kontrollstruktur ofta, vilket kan göra det svårt att hålla uppgifterna aktuella, även om det åligger juridiska personer som omfattas av registerlagen att anmäla ändrade förhållanden till registret över verkliga huvudmän (2 kap. 3 § andra stycket registerlagen).

Många verksamhetsutövare träffar av affärsmässiga skäl sina kunder regelbundet. Vid sådana möten kan det vara lämpligt att uppdatera kundkännedomsuppgifterna.

Måste affärsförbindelsen avbrytas om uppgifterna om verklig huvudman på en befintlig kund inte kan uppdateras?

Kundkännedomen ska vara aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det innebär att affärsförbindelser, både löpande och vid behov, ska följas upp (3 kap. 13 § penningtvättslagen). Uppföljningen inbegriper uppgifter om verklig huvudman.

Om kunden inte vill besvara frågor eller inkomma med begärda uppgifter och bristen medför att verksamhetsutövaren inte kan hantera risken eller upprätthålla en tillräcklig transaktionsgranskning, ska affärsförhållandet avslutas enligt 3 kap. 1 § penningtvättslagen.

Vad som är tillräcklig kundkännedom måste verksamhetsutövaren själv avgöra, med utgångspunkt i den risk kunden medför. Avgörande är att den kundkännedom som finns är *tillräcklig* för att avgöra om kunden utnyttjar verksamhetsutövarens produkter och tjänster för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Verksamhetsutövaren ska i vart fall kunna upprätthålla en effektiv transaktionsgranskning (prop. 2016/17: 173 s. 520).